

KRATKI POJMOVNIK O MORU, RIBARSTVU I POMORSTVU

SILVIO BRAICA
Etnografski muzej Split
Iza Vestibula 4
HR-21000 Split
silvio@etnografski-muzej-split.hr

UDK 369.2(038)
Pregledni članak
Review paper
Primljeno/Received 28.04.2014.
Prihvaćeno/Accepted: 9.05.2014.

Kratki pojmovnik o moru, ribarstvu i pomorstvu obrađuje pojmove i nedovoljno poznate izraze vezane uz teme života uz more i na moru. Većina izraza koji se ovdje objašnjavaju su lokalnoga podrijetla, vezani uz stoljećima dominantni talijanski jezik, a opet s karakterističnim lokalnim (jezičnim) pečatom.

Ključne riječi: pojmovnik, more, ribarstvo, pomorstvo

Izraditi pojmovnik o moru, ribarstvu i pomorstvu na tlu Hrvatske, začudo, nije nimalo jednostavan zadatak. Oskudni (rekao bih i rijetki) stručni tekstovi te relativna nerazvijenost teme ponekad zaista iznenađuju, dok s druge strane razni tzv. „amateri“, „ljubitelji“ te brojne (povijesne, lokalne i slične) udruge nadopunjuju prazna mjesta koja su ostavili nedostatni stručni tekstovi.

Donekle je to i razumljivo – Dalmacija je u ovome segmentu nedostatno istraživana u okvirima bivše države, što se političkim moratorijem prenijelo i na Hrvatsku. Tko je krivac za takvo stanje nije posve jasno, no činjenica je da se u novije vrijeme zanimanje za regije, pa tako i Dalmaciju, nezadrživo širi a takvo zanimanje ujedno malo-po-malo gubi negativnu konotaciju.

Biti zagovornikom Dalmacije početkom devedesetih godina dvadesetog stoljeća izjednačavalo se s nedostatkom ljubavi prema Hrvatskoj. Dugo je vremena moralo proći dok se takvo shvaćanje počelo mijenjati, jer upravo povijesne regije tvore hrvatsku državu i čine je jačom, raznovrsnijom i zanimljivijom.

Govoriti o Dalmaciji (i šire o jadranskoj obali) znači govoriti o moru, ribarstvu, pomorstvu i brodogradnji, odnosno o životu i načinu života na obali. Opisujući dalmatinskoga čovjeka na nivou povijesne, misaone, pa i pjesničke percepcije, može se reći da relativno malu ulogu u njegovu životu igraju ratarstvo i stočarstvo, ali vrlo jako ga ocrtavaju život i privređivanje vezano uz more.

Rječnici i pojmovnici korišteni za ovu svrhu su katkada citirani, a katkada interpretirani, ovisno o sadržaju i namjeni izvora. Najčešće su predočeni putem citiranja, tako da se u tekstu znaju miješati lokalni govori i narječja sa standardnim hrvatskim idiomom.

Pokušao sam se ne napajati iz konvencionalnih, službenih ili standarnih rječnika a naročito ne iz rječnika hrvatskoga jezika HAZU,

već iz raznih manje ili više stručnih tekstova uz koje su slijedili kratki rječnici lokalnoga nazivlja.

Većina pojmova veže se uz morsko ribarstvo i to većinom uz (srednje) dalmatinsko područje, ali ima izraza iz svih priobalnih krajeva Hrvatske. Isto tako, u obzir su se uzimali i izrazi i pojmovi slatkovodnog, odnosno rječnog ribarstva dalmatinskog područja, primjerice cetinskog i neretvanskog kraja.

Nadalje, bivajući sporedno uključen u pripremu izložbe o ovoj temi koja se je tijekom 2013. i 2014. godine pripremala u Etnografskom muzeju Split (autorice Ivane Vuković, kustosice muzeja),¹ došao sam do vrlo uznemirujuće spoznaje o krhkom znanju o ribarstvu te životu na moru i pokraj mora Dalmacije i istočne jadranske obale uopće.

Nabavka novih muzejskih akvizicija na temu mora, pomorstva i ribarstva bila je sve samo ne laka i jednostavna. Ljudi su povijesne predmete vezane uz more ili već davno odbacili i nabavili nove, moderne ili su se, pak, za njih vezali, pa ih se ne žele riješiti.

Sve ovo i mnogo drugoga, naravno, nisu bile zapreka da se izložba i ostale popratne aktivnosti ne ostvare u svojoj najboljoj mjeri. A doprinos u obliku kratkoga i informativnoga pomovnika sasvim je dovoljan da se krene u pravcu revitalizacije stručnog zanimanja, pa makar ono bilo samo u krugu Muzeja.²

Kada smo krenuli u proces istraživanja, kompletiranja, akvizicije i stručne obrade tema vezanih uz more i život pokraj mora, svjesno smo zaobišli autoritete, čijim bi angažmanom, u to sam bio osobno uvjeren, Muzej izgubio na istraživačkoj energiji, te bi postupak istraživanja, otkrivanja i spoznaje bio bitno umanjen.

Uprežanjem vlastitih kadrova u procese istraživanja i obrade zadane teme rezultiralo je odličnom izložbom i pedagoškom publikacijom.³

A najviše veseli spoznaja o postignutom znanju unutar vlastitih kadrova, koje će, uvjeren sam, donijeti još mnogo kvalitetnih i zanimljivih izložbi i tekstova o temama života u Dalmaciji.

¹ *Čovjek i more: Ribarstvo*, Etnografski muzej Split, 2014.

² U okviru obrade teme mora, pomorstva i ribarstva, Etnografski muzej Split je objavio i pedagošku publikaciju autorice Vedrane Premuž-Đipalo *Ribarske avanture*, Etnografski muzej Split, 2014. Zadnji dio trilogije je upravo ovaj broj *Ethnologice Dalmatice* Vol. 22, Etnografski muzej Split, 2015.

³ Već spomenuta izložba *Čovjek i more: Ribarstvo*, (2014.) te publikacija *Ribarske avanture* (2014.).

POJMOVNIK

A

- abordat, abordižat** – uploviti, pristajati uz kraj (brodom)
abovento – vjetar u kvartir od prove, vjetar od orce
abrum, brum – hrana za ribe, mamac za mamljenje ribe
abrumat – namamiti ribu bacanjem hrane u more
abrumavat – mamiti ribu bacanjem hrane u more
afondat - potopiti na dno, potonuti
afugat – zabosti se provom u val i naliti brod
agač – lubin, brancin
aganjač - kuka u obliku slova "S" koju rabe ribari dok krpaju mrežu
agerati - opkoliti ribarskom mrežom
akošt - pristan (za brod), uz obalu
akoštata – pristati brodom uz obalu
alaj - stati alaj, vezati se brodom paralelno uz drugi brod ili paralelno uz rivu
ancikôr, antikôr - provena kontrašta; komad drva spojen s *aštom* na koji se naslanjaju *picuni* od *madira*
anel, anijel - metalni prsten, kolut, alka (na sidru, provi, krmi broda) za koji se vezuju konopi pri privezu ili sidrenju
anguja, angulja – vrsta ribe, jegulja (*Anguilla vulgaris* L.), zmijolikog oblika, boja tamnomaslinasta do smeđežuta, dužina do 1m, težina do 4 kg, srednja lovna oko 20 dkg, jaguja, bižata, caporina, jamarica, uklica, glaveš
ankora – sidro; teška željezna naprava za sidrenje broda s dva kraka (pate), kotva, sidro ima 4 kraka
ankoran - usidren
ankorat - usidriti (brod)
apícôl - pletena uzica s palicom, zakvači se konop za potezanje mreže
apikat – postaviti plutaču vertikalno bez puno viška sidrenog užeta (kalume)
aprovan - brod previše uronjen pramcem
arbor - jarbol
arbun – vrsta morske ribe, iz roda ljuskavka - sparidae (*Pagellus erythrinus* L.), boja čisto rumena prema dolje srebrenasta, dužina do 60 cm, težina do 3 kg, srednja lovna težina oko 0,10 kg, ribun
arburat - podignuti jarbol
arčaš - gradele ispred karoca za ložiti luč, kod ribolova na sviću, obično se koristila sredina borova drva kao pršut, jer lako i dobro gori
argan - drvena naprava (obično pomična) za istezanje broda na suho radi popravka, istezalo, vitlo za istezanje broda
arganel - konopac za potezanje mreže i slični konopci po brodu; tanje uže promjera 8 mm, kojim su se sardelare spuštale na određenu dubinu

arganie - tanki konop dužine oko 50-100 m, koristi se za mreže stajačice

arganiël - tanki konop za spuštanje mreža ili vrša, mjera za dužinu 100 m

argola - poluga na kormilu; drvena horizontalna drška kormila, rudo; poluga kojom okrećemo kormilo

argutla argutula – držak kormila, rudo kormila

arkaj - vrsta morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Lithognathus mormyrus* L.), izduženog tijela šiljate glave izrazito debelih usana, boja srebrnkasta s nekoliko poprečnih crnkastih pruga, obitava na muljevitim i pješčanim terenima gdje kopa dno tražeći crviće i račiće, dužine do 45 cm, težine do 2 kg, srednja lovna težina oko 15 dkg, meso vrlo ukusno; ovčica, beka, rešan, kopač

ârma - konop s kojim je ojačano jedro između *orac* i *pože te orac* i *ventala*

arma – priprema za ribolov

armadura - skela oko objekta pri gradnji broda

armadura (plutnja i olovnja) - glavni dio mreže kojim se učvršćuju plutovnice i olovnice

armat, armati, armivat - pripremiti, opskrbiti brod ribarskim alatom, opremiti mrežu za ribarenje (konop, šuvar i olovo); pripremiti alat za ribolov; opremiti brod potrebnom opremom (veslima, jedrima, mrežama...)

armati - spojiti konope/pluto/olovo s mrežom

ârmati (veslo) - staviti veslo na sohu i spremi ga za vožnju

armatur - brodovlasnik, brodar

armavat - opremiti brod

armenica – dio čamca koji služi kao uporište veslima

armiž - sveukupna brodska oprema; ribolovni alat i oprema jednog ribarskog broda

armiž - privez za barku ili brod

armižat - privezati (brod u luci), sigurno ga vezati; usidriti brod

art (ort), arti - različite vrste mreža i ostalog za ribarenje; alat za ribolov

artija - pribor (za ribolov), ribarska oprema

ašorte – način bacanja mreže, kada se mreža baca nasumce, a nema znakova prisutnosti ribe

ašpa – drveni držak na koji se natakne željezni šiljak s krilcima za probadanje plijena pri ribolovu

ašta, - provena i krmena statva; produžetak *kolumbe* na provi i krmi; statva na provi ili na krmi broda; nastavak kobilice na kraju pramca ili krme

aštra od prove i krme – pramčana i krmena statva

aštulin - zastavica na jarbolu

B

- babec** – klupko debela špaga na kojem visi sidrašce od udica
- babica** - vrsta male morske ribe iz roda slingura (Bleniidae), boja smeđe-siva s nekoliko uspravnih pruga i izrazito crnom točkom na leđnoj peraji, dužina do 17 cm, težina do 7 dkg, srednja lovna 1 dkg, slingura
- babica** - vrsta raka; rakovica
- babujok** – vrsta morskog račića
- bajbot** - pomoćna barkica uz veću brodicu, šljupka, čamac za spašavanje (by boat ili life boat), lajbot
- bakajar** - bakalar
- bakakuava** - vrsta ribe; čača, bežmek, batovina
- bakalar, bakaluar, bakalor** - riba sjevernih mora koja se suši, tradicionalno jelo na Badnju večer, tovar (Gadus morrhua), srodnik osliću i maloj ugotici iz naših mora
- bakalar bjanko** – način pripreme bakalara
- bakula** - vrsta kukaca koji žive na brodu, vodena buba
- balaštrina** – povišeni pod čamca (uz rub radi lakšeg veslanja)
- balaustra** - zaštitna ograda na brodu
- balina** - kit
- balun** – staklena lopta omotana mrežom koja se vezuje uz plutače ribolovnih alata
- banak** – prečka, klupa koja povezuje bokove broda na njegovu palubom nenatkrivenom dijelu; na falkuši to je i prostor između dva banka koji pripada pojedinom članu posade; dio u barci na kojem se sjedi
- bânda, bonda** - strana, bok broda; mrtva bânda - dio bande za zaštitu od mora, iznad razine palube
- banket** - poprečno sjedalo na krmi manje brodice
- bankina** – lukobran; krmena ograda, zidić što dijeli i štiti obalu, šetalište, od mora
- banko fermo** – drug u falkuši koji vesla na drugoj poziciji od krme; najiskusniji drug u ribolovnoj družini falkuše
- banjašuga** - crta na oplati broda koja dijeli podvodni i nadvodni dio broda, vodena linija
- barakuda** - vrsta mreže od prozirnog najlona, visoka oko 2 m, dobra za lov trlja
- barati** - mreškanje površine mora uzrokovano komešanjem jata riba
- barba** – mornarski naziv za zapovjednika broda
- barbeta** – glavni deblji konop za vezivanje; brodsko uže kojim se brod privezuje za kopnenu vez
- barbita** - tanji konop za privez brodice za obalu; mjesto gdje je brod vezan za obalu
- barbun** - vrsta morske ribe iz roda brkavica - mullidae (Mullus surmueletus L.), zbijenog tijela, mesnatih ustiju s dva brka na donjoj

čeljusti pomoću kojih traži hranu u pijesku, ljuske neobično velike a lako se skidaju, boja narančasto-rumena, prema dolje blijeda, dužina do 50 cm, težina 1,2 kg, srednja lovna oko 12 dkg, meso odličnog ukusa; brkavica, trijuš, trlja o' kamena

barčica - mala barka, sve male brodice (kajić, pasara, gajeta)

barčil - završni dio mreže (sake) migavice (gusto)

baril, barilo - drvena bačvica za soljenje ribe, na gornjem dijelu može imati ručku

barilac - manji zatvoreni baril koji služi kao plutača

bark - veliki stari jedrenjak s tri jarbola, prva dva s križevima, a krmeni bez križa

barka, borka - opće mediteranski naziv za manji brod s jedrima, plovilo, brodicu, čamac; pomoćna barka u ribolovu tratom

barkaca, barkasa - veliki drveni brod, teretna brodica s motorom male snage

barkantin - vrsta jedrenjaka

barkarijol, barkariol, barkarijuol - osoba koja malim brodom prevozi putnike (izletnike), lađar; brodar koji iznajmljuje brodicu drugima

barkariz - drvena ograda palube broda; drvena ograda palube broda s prolazom (otvorom)

barkasa – veći brod

barker - drug u družini trate koji ima zaduženje u pomoćnom brodu

barketa - brodica, barčica

barkun - velika barka

baruža - barilac koji služi kao plutača za uže pri potezanju trata

bašamar – jato riba, plova

baštingaj - puna ograda na pramcu broda

baštun - okruglo drvo ispred prove za privez jedra; kosnik, drveni profil koji strši nad pramcem broda, služi i za privez prednjeg jedra – floka; kosnik, za podizanje pramčanog jedra – floka

baštuncin - manji baštun

batana, batela - mali drveni jedrenjak, brodica plosnatog, ravnog dna, oštrog pramca i odsječene krme, dužine 3-4,5 metara, širine do 1,5 m, može imati 1-2 jedra, služi za obalno ribarenje na udice

batana - vrsta pomoćne brodice kod ribolova; mali čamac na vesla, pogodan za ribarenje uz obalu

bate(I), batela - mali kaić (do 5 m); obično služio kao drugi brod u kućanstvu (prvenstveno za ribolov) kod imućnijih kornatskih obitelji

batela - čamac plosnata dna i odrezane krme

batela, batelina - mali kaić na vesla

batelant - lučki radnik; barkariol koji upravlja, vesla batelom (malom barkom ravna dna)

batej - vrsta sitne jeftine bijele ribe, agun, gavun, iz roda zeleniša - atherinidae (*Atherina hepsetus*)

batelina - manja drvena brodica plosnatog, ravnog dna, oštrog pramca i odsječene krme

batijêj - vrsta plave ribe
batuda – krak sidra, koji se zarije u dno
bava - lagani povjetarac; morska pjena; vitrić, dašak s bilo koje bande, spasitej za najtežih vrućina, obaška noću, a najlipša od svih je bava od bure; lagani vjetar od maestrala i šiloka
bavul - mornarska škrinja
bazgivati - krpanjem spajati dva kraja mreže
bereta - kapa na vrhu ašte od prove za ukras na trabakulu, berita
bežmek - vrsta morske ribe iz roda paukovka (*Uranoscopus scaber*), boja sivo-smeđa, prema dolje bijela, dužina do 29 cm, težina do 46 dkg, srednja lovna oko 10 dkg, meso ukusno, neki tvrde da je ubod otrovan, batovina, batoglav, mucalo, tovar, baba, čaća, izdržljiv na suhom više od 5 sati (može iskočiti i iz lonca)
bigot, bigota - drveni plosnati valjak promjera 13 cm, debljine 5 cm, s 3-4 rupe, služi za natezanje sartija ili pripona (sarče- tornoali) koje drže jarbol na brodu, danas su ih zamjenili tiranti (stezalice) od prokroma, deadeye - mrtvo oko
biguč - dio ferala na petrolej
bijaka - morsko dno pokriveno pijeskom pa se bijeli
bilžnja - vrst ribe, lica
biljôvka - pjeskovito dno
bita, bitva - kratki kameni ili željezni stup na mulu za privez broda, kazuk, kolona; drveni stupić na brodu za koji se veže konopac, mankul; stupić na brodu ili kopnu koji služi za privez broda; u sredini prove za vezivanje
bitica - željezni prsten na mreži
bitun - drveni stupić na brodu za privez
bituncin - mala bitva, drveni ili metalni stupić na brodicu za privez
bižat – riječna i morska riba, jegulja
bižigat - kretati se morem u cik-cak liniji
bižulin - tanje uže za podvezivanje
blak - premaz od pakline kojim su bili obojani svi brodovi; naftni derivat za mazanje broda; smola kojom su se u staro vrijeme premazivali brodovi
blakat - namazati oplatu broda s vanjske strane *blakom*
boca - konop kojim se brod veže za obalu u nepristupačnim uvalama radi izvlačenja mreže na brod i mogućnosti da se po *boci* brod pomiče lijevo-desno
bocel, bocelj, bocijel - koloturnik za dizanje jedara ili tereta; kolotur s jednim ili dva paralelna kotura
boćata voda - poluslana voda, miješana slatka i morska voda
bokaporta - otvor na palubi broda s poklopcem, ulaz u unutrašnji dio broda; bukaporta
bokula - rupa kroz koju prolazi osovina propelera, dio štele morte u motoru
bonaca, bunaca - potpuno mirno more, bez vjetra, utiha

bonacar - podrugljiv naziv za bojažljivog pomorca

bordižat, bordižavati, burdižat - ploviti lijevo-desno; jedriti protiv vjetra (cik-cak), križati; u barki s idron, idriti livo-desno, pa sve to boje vatati vitar, i ići ka na motor

bordulica - tanka bijela crta na bokovima broda ispod *opasa*; još: bili pâs

bôrka - čamac, lađa, brodić

bota - udarac vala

bota - unutrašnjost broda

botun - vrsta upletka za završetak užeta

bova, buova - plutača za privez brodova

brac - konop preko *gnjata* privezan za *štelo*, bracom se regulira pomicanje jedra lijevo i desno od osi broda; konop kojim se zateže jedro

bracati - promijenti smjer broda do mjere da jedro primi vjetar s druge strane; obično se brod *braciva na vitar*; rijetko *niz vitar*

bracera, bracijera, bracijera - drveni jedrenjak za prevoz tereta, nastao na Braču, kružnog pramca i krme, ima jedan jarbol s oglavnim jedrom i kosnik s prečkom, trup dužine 15-17 metara, nosivost 50-70 tona, ima dva oka za ukras - drveni kotur bliže statvi s prema gore svinutim zaobljenim rogom; vrsta trgovačkog jedrenjaka (trabakula) nazvanog po Braču

bracul – koljeno na kolumbi koje spaja krmenu statvu i kobilicu

brada - morska trava kojom obraste brod uzduž vodene linije

brâga - konop s pomoću kojega se podiže *timun* da ne zadije kada se plovi plićakom; konop je provučen kroz timun i on na njemu visi; prsten od *spicana* konopa na kojemu visi *lantina*; komad konopa koji se koristi prilikom dizanja tereta u brod; konop s dvije omče za dizanje tereta

brageta i srednji mandir – kada se on stavio, činila se mala fešta jer se govorilo da je on zadnji dio od broda

bragoc - tip broda prilagođen potezanju mreža koje stružu po dnu, kočā, ima dva jedra na četverokut, široku krmu potpuno zatvorenu na polukrug

brak - podmorski greben gdje se zadržava riba, dno obraslo florom, uzdignuto tlo, mrijesilište riba

brancin – vrsta cijenjene morske bijele ribe iz roda vučica - serranidae (*Dicentrarchus labrax* L.), vrlo grabežljiv i gibak, lukava i oprezna riba, svijetlo olovne boje, dolje bjelkaste, ima tamnu pjegu na škržnom oklopcu, dužina do 1m, težina do 14 kg, srednja lovna do 50 dkg, meso odličnog kusa, smudut, evrek, vuk, dut, agač, luben, lubin, “kralj mora”

branče - škrge u riba; bronca, brunče

branda - mornarski krevet u brodu od ovješnog platna, visaljka

brankanel – drveni štap s udicama

brankanele - rupice u krajevima jedra za privez

brankarel - štap s čeličnim kukama na kraju, za izvlačenje većih riba ili predmeta iz mora

brbavica - vrsta morske školjke (*Venus verrucosa*), boja nečisto žuto-siva, srcolikog oblika, kružno izbrazdana, živi u pjeskovitom i muljevitom tlu uz obalu do 15 m dubine, dužina do 7 cm, težina do 10 dkg, srednja lovna oko 4 dkg/4 cm, meso ukusno i traženo, bradavičasta ladinka, čaša, čaša krastava, čaškula, čančula, gajun, galunić, konjka, kukac, krastavica, kakala, vagan, prnjavica

brbolj - zračni mjehur u vodi ili moru

brevet - isprava o osposobljenosti za pojedinu službu na brodu; pomorska knjižica

brigantîn - vrst broda, lagani jedrenjak s tri jarbola (dva križna, a jedan sošni)

brik - jedrenjak s dva jarbola, oba s križnim jedrima

briva - inercija; kretanje broda bez pokretačke snage vesala ili jedra; u istom se značenju koristilo i *brivada*

brk - krak sidra

brodarina - novac koji se plaća za prijevoz brodom ili trajektom

brodi jarbolati - jedrenjaci

brók - morska trava

brök - morski greben

bro'ski - skraćeno bro'ski svićuar tj. vođa palube

brudetac - manji brudet bez krumpira, sprema se kad je riba sitnija (primjerice gire, manule) ili kada je nema dovoljno

brujet, brudet - riba pripremljena na posebni način; kuhanjem na pikantnom gustom sosu od ulja, rajčica, kapule i peršina, brudet, brodet

brum, bruma, abrum - usitnjene mrvice ribe, kruha ili školjaka koje se bacaju u more da se skupe ribe; hrana za ribe, mamac za privlačenje riba, torilo; kašasti mamac od ribe

brumavat - mamiti ribu bacanjem hrane za ribe, tako da se posoljena sitna riba ili školjke izmrvi i baca u more kako bi se riba privukla i zadržala na poziciji gdje se lovi

bruna(l) – izljevnica na palubi broda za istjecanje vode ili mora

brušket, bruškit - ždrijebanje, pravo na ribu ili poštu dobiveno izvlačenjem slamčice ili lutrije; određivanje početne pošte za ribolov, svake noći pomicali su se za jednu poštu niže tako da su se svi ribari izredali na svim poštama

bucalo - drveni bat za plašenje ribe

bucati - burkati more, lupati po moru; činiti buku udarajući u more posebnom spravom, pobukom ili bucalom

buce(l) - koloturnik u *taji*; koloturnik, obično za dizanje jedara

buceli - sustav od najmanje dvije velike *taje* za izvlačenje (*navukivanje*) broda na obalu

bucie - koloturnik, paranak; buceli

budel - mreža stajaćica za lov srdela s promjerom oka od 16,5 do 17 mm, visok 15 m, a dug 33 m; četiri budela povezuju se u par mreža

budele – nanizane (dvije do četiri) stajačice za srdele

budila – sprtnjače; vrsta mreže za lov srdela

budie - želudac kod ribe

bujo(l), bujul - drvena posuda s dva uha povezana konopom (3-5 lit.); služio za odstranjivanje vode i za poljevanje broda; drveni sud okomitih stijena s 2 drške, za vodu ili more, služi za pranje broda, zapremine 10 do 15 litara

bujol - bokobran koji visi s bokova broda u more i svojom masom ublažava bočno valjanje broda na vezu

buka – srednji dio čamca

bukaleta - vrč za vino koji se upotrebljava na brodu

bukaporta - otvor na palubi broda, ulaz u unutrašnjost broda, poklopac kojim se zatvara brodsko grotlo, bokaporta

bukapuorta - drveni dio za pokrivanje broda (štiva)

bukva - vrsta morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (Boops boops), ovalnog oblika, velikog oka, boja modrikasto-siva do maslinasto zelena, na bokovima 3 do 4 uzdužne zlatkaste pruge, dužina do 35 cm, težina oko 50 dkg, srednja lovna težina oko 5 dkg, meso ukusno, više se cijeni zimi - bugva, bukvinja, batej, batejuša, mašan, legumini

bukvara, bukvara - ribarska mreža za lov bukvi

bum - horizontalno drvo za koje je privezano jedro a križa jarbol, maca, lantina

bumbeta - zaštitno zaobljeno staklo na brodskom feralu

bumbujsa, bambusa - vrsta ribe

bunker - skrovište, tajno spremište (na brodu)

burać, burač - drvena kutija s rupicama koja se drži u Neretvi, u njoj se drži ulovljena riba, najčešće jegulje, da bi ostala friška

burdiž - uže kojim se na sidrištu krma vezuje za obalu da se spriječi bočno pomicanje barke kada je jak bočni vjetar

burin - slaba bura (pravac SSI)

burina - uže za pritezanje jedra na provi kad se jedri u orcu (na vjetar)

burnal - plitki kanal izdubljen kroz drvo za propuštanje vode nakupljene od kiše ili valova na palubi broda, izljevnica, slivnica

burtiž - jedan plov broda s vjetrom *u provu*; prevaljeni put pod određenim kutom od obale do obale

burtižati, burdižat - jedriti u smjeru vjetra, upravljajući brodom tako da se vjetar prima pod najoštrijim mogućim kutom; jedriti lijevo-desno kad je vjetar u provu

busnuti - udariti brodom u obalu

buskavica - vrsta ribarske mreže kojom se love gire (manule)

busola – kompas

buškaina - ljestve od konopca sa drvenim stepenicama na brodovima jedrenjacima, jakobice, pomoćno stepenište na brodu

buškamenat - orebrenje broda; sva rebra prove i krme broda; pramčana i krmena rebra, postavljena od oka, po iskustvu (bez nacrtu)

bušula - busola, kompas

butana - debela pamučna tkanina za šivanje incerada za brod (premazivala se sirovim lanenim uljem radi nepromočivosti)

butarga, butarda, butorga, butuarga - riblja ikra
butârgona - riba s ikrom
butat – baciti što u more
bûža - rupica na *karocu* o' prove za koju se veže *tajica o' braca*

C

capapija - drveni nogostup na provi leuta
catara - nespretnan brod, splav, dvije gajete povezane uz bok (obično drvenom gredom) za prijevoz drva (šume), vuklo ih se konopom s obale, "lancalo po kraju"; splav za rad oko broda u luci, viseća platforma za rad na vertikalnim plohama (broda), skela
catarin - manja catara
cenda – prvi mandir
cerada, ceruada - ribarska kabanica od nepromočivog platna
cetat, sekat - crpsti vodu ili more
cetat - zaglavljivati se u mreži
cicela - vrsta ribe; lumbrak
cima - kosi završetak *madira*; krajna; uže, konopac kojim se brod priveže uz obalu (cima od prove, cima od krme), priveza; kraj užeta
cimati - natezati, potezati (ka šta cima poteže brod)
ciminijera - brodski dimnjak
cincela - vrsta ribe
cipac - drveni dio ostiju
cipal - vrst bijele morske ribe iz roda skočaca - mugilidae; mugil ephalus - cipal o' porta, bataš, babaš, skočac, boja tamno siva s prijelazom prema dolje u blijedo-srebrnastu, dužina do 75 cm, težina do 1kg, srednja lovna do 30 dkg; mugil capito - balavac, cifal; mugil labeo - plutaš, pešnjac, bili cipal (oko 25 dkg i 25 cm); mugil chelo - putnik, crnac; mugil saliens - skočac, saltarin, oširac; mugil auratus - zlatar, zlatoperac, žutac, žutoperka (do 1kg)
civadera - koso, "posrnulo" jedro
côpu(l) -ula *m.* gornji dio *glave* nastavljen na *kalatu*; još: *korba i kriva glava*
crnej - vrsta morske ribe iz roda češljoustka - poma centridae (*Chromis chromis* L.), boja tamno smeđe-žučkasta, ponekad crna, dužina do 16 cm, težina do 8 dkg, srednja lovna 2 dkg, meso ukusno ali ne cjenjeno, crnjul, carnjul, kaliger
crv - bojilo, npr. za mrežu
crviti - obojiti teg mreže crvom
cûrma - svjetina, družina, momčad na brodu

Ć

ćifa, ćifal - vrsta ribe, cipal

ćozot, ćozoti - ribar iz južne Italije; stanovnici talijanskog grada Chioggie u Mletačkoj laguni, vrsni pomorci i ribari (u Splitu su prodavali ribu na brodovima); talijanski ribari koji su nekad u dalmatinskom priobalju potezali koću na jedra

ćuća - plutača koja se veže za kraj mreže koće

ćuća – sigurnosno užje, potegač koće

ćurlica – mala, nedorasla skuša

ćurma - posada leuta, ribarska družina od 7 članova

Č

čavli - dva okrugla komada željeza s glavom, koja se umeću u krakove *gurle* da drže jarbol u *kušinu*

čeljad - ljudi, ljudstvo

čep - čep na dnu broda

črida – jato riba

črv - crv, boja za bojanje tkanine ili ribarske mreže

čučin - vrsta ribe (*seranus paracentrotaistis*), manje vrijedna sitna riba, puna drače

D

daprova - naprijed prema provi

datuli - vrsta školjke; prstaci

debelu - dio mreže pleten debljim koncem gdje se zbije ulovljena riba radi presipanja u brod

defora - smjer prema pučini

dentro - smjer prema kopnu

depruôva - ispred pramca

derić - pomoćni jarbol na ribarskom brodu

dero - zapovjednik broda koji iscrpljuje radom i sebe i svoju družinu

deščitovât - vaditi ribu iz mreže, odjeljivati od mreže

deštra - užje kojim se drži brod usidren ili privezan na obalu kad se na brod poteže mreža potegača

deštrocat - skinuti privremenu zakrpu mreže radi upletanja dijela koji nedostaje

dezarma – prestanak ribolova

deždivat - skidati ribu s udice

dežuja - rakovica

diga - lukobran

dispensa, dišpenza, dišpenza - ostava, spremište hrane na brodu

dispensir - mornar kojemu je povjereno spremište hrane

dištakat - odvojiti, odijeliti (brod od obale...)

dižarmat - raspremiti (brod)

dižbarkat - iskrcati se s broda

dlaka - najlonska nit na ribičkim štapovima

doburđizati - dojedriti
dokes – ribanje ostima na svijeću
donžula - riba donzula (*Coris giofredi*)
donja voda – morska struja pravac zapad-istok
dotegnit - istegnuti mrežu iz mora
draga - uvala
drakmuar - maleno sidro koje služi za hvatanje predmeta iz dna (mora, gusterne)
dric - iznenadni nalet vjetra (koji udari iz drugačijeg pravca nego što u tom času inače puše), vjetar koji mijenja smjer
drozak – vrsta ribe, drozd, lumbrak
drug - član istog tima (u ribarskoj družini); član ribolovne družine
dudot - potezati i puštati polagano nit parangala na kojemu je na udici velika riba na dnu kako bi se postupno odcijepila od dna i krenula prema površini
dupinora - koplje za ubijanje morskih sisavaca
dupla - kolotura s dva kotača koja dolazi u kombinaciji s još jednom takvom koloturom

Đ

đardin, đardinet - rešetkasta drvena ograda na palubi broda koja štiti posadu od naleta većih valova, palubna ograda
đarina - sitno morsko žalo (služi i za posipanje stazica, puteljaka)
đenova, đenovež - vrsta trokutastog jedra, veliki flok koji prelazi prvi jarbol
điga – lukobran; zidana obala
đogulin - naprava (najčešće od mesinga ili nehrđajućeg prokroma) na konopcu, tunji ili lancu koja svojim okretanjem onemogućava zavrtnje istog, karabiner, virbel, najčešće se koriste kod ribolova panulom

E

ekipaj - posada broda, momčad, ekipa
eška, ješka - mamac (za ribu)

F

faka - rubna daska širine petnaestak cm na provi s lijeve strane i desetak cm s vanjskih strana *kovidura*; skidljiva ogradica uz rub palube broda, visine desetak cm, služi da potezana mreža ne sklizne u more, te za obranu od valova
falkuša - ribarska brodica iz Komiže, gajeta s četiri vesla i jedrom, karakteristična po bočnim falkima koji su se stavljali kao zaštita od valova
fanag, fang - blato, morski mulj, glib

fanak – riječni mulj
fangati - grabiti mulj iz morskog dna (npr. da bi dno u lukama bilo dublje)
femina - metalni dijelovi (na brodu) “ženskog” tipa s otvorom u koji se nasadi “muški” dio, komad s rupom koji se navlači na nešto što strši; ženski okov na statvi za kormilo
fera - dio jedra
feramenta- željezni okov broda, različiti željezni komadi
feramentin - okovlje za manju brodicu
feral, ferual - svjetiljka u primorskim krajevima; fenjer; svjetionik na lukobranu; jaka svjetiljka koja se koristi prilikom ribolova
ferališta - vođa pomoćne brodice kod ribolova
ferol, fero – feral, svjetiljka; svjetiljka na petrolej (sa staklenim cilindrom, za otvoreni prostor, ne smeta joj vjetar)
fijersa - dio mreže (100 m); ribolovna mreža pravi se spajanjem više fersa
fikada - zaron broda provom
filât - puštati za sobom konop, tunju, parangal, mrežu
filatorija - udruženo bacanje mreža kad dupini zbiju veliku masu sardela uz obalu
filošpanja - najlon za udice
filovat - popuštati ulovljenoj ribi da ne pukne najlonsku nit i postupno je privlačiti
fineštrin - prozorčić (obično na kabini broda); brodsko okno sa staklom i metalnim poklopcem, mali prozor
firsa - platnena traka za jedro (tela)
fjumbat - učvrstiti kraj broskog konopa smjesom olova i katrana, pjumbat
fjumera - rijeka, morska struja
flok - malo trokutasto jedro koje su, uglavnom rijetko, koristili levuti; trokutasto jedro na pramcu broda, letnjača; pramčano jedro
flokišta - jedriličar koji rukuje flokom
flota - skup brodova
fogun - pokretno ložište na brodu, brodska peć; šporet u gajeti
folka - montabilan dio povišenog trodijelnog boka gajete falkuše
fondo - dno mora
forkade, forkoći, furkoda - rašlje na boku broda (jedna na provi, druga na krmu) za odlaganje vesala, jarbola, jedra i sl.; rašljasta motka za formiranje sušilišta za mreže – *šterala*
fortuna, furtuna - jačina vjetra
fortunal, furtunol - olujni vjetar na moru; nevrijeme, oluja na moru, olujni vjetar koji vrlo uzburka more i dugo traje, nevera traje kratko
fraka - pritiskač, pri soljenju ribe u barile, u obliku poklopca sa drškom
fratar - vrsta morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Diplodus vulgaris* geoffr.), ovalnog oblika, boja srebrnasto-žućkasta s prstenastim crnim ovojem u korijenu repa i sedlastom crnom mrljom iza glave, dužina do

40 cm, težina do 1,3 kg, srednja lovna težina 6 dkg, meso vrlo ukusno, oluz, crnoguz, crnorep, crnogorac, fratar frankul

fregata - mediteranski brzi jedrenjak na vesla, nosivosti do 300 t., naoružani trgovački brod

friškaca - nedozrela slana srdela

friškina, friškin - miris svježe ribe; otpadci od ribe (ljuske, krv); vonj ribe

frižeta - dio *razme* bliže *štortama*; proveza rebara barke

friži - morska trava izrasla na podvodnom dijelu broda

frkâta, frokâta - rašljasto drvo, jedno na krmi (više) i jedno na provi (niže); na frkatu se odlaže *lantina* kad brod ne jedri; ponekad osti i vesla

fugera - zaštićeno ognjište (na brodu)

furio od maestrals – jaki maestral

furijati – puhati od maestrals i šiloka

fusta, fušta - tip broda, uglavnom gusarskog; stari splitski dugi brod, galijske niske palube, brod na vesla, može ukrcati do 60 osoba

G

gabina - kabina

gajandra - teški metalni komadi kojim se brod optereti kao kontrapiz, pritega, uteg

gajeta - vrsta brodice; težačko-ribarski brod, općenito višenamjenski brod, u pomorskoj stručnoj javnosti poznat pod nazivom *betinska gajeta*, duljine između 6 i 7 metara, otvorene *santine*, s jarbolom, *lantinom* i veslima; drvena ribarska brodice na vesla ili jedra, dužine 5-8 m, širine 2-3 m, s oštrim pramcem i krmom, pokrivene palube na pramcu s otvorom, za noćnog ribolova služi kao svječarica, široka i stabilna

galeta, galetina – keks, mornarski dvopek; vrsta dvopeka, suhi, tvrdi mornarski kruh

galija - veliki, starinski brod na jedra i vesla; lađa na vesla na kojoj su veslali kažnjenici ili plaćenici; venecijanski brod na jedra i vesla

galijot - veslač na galiji

galijûn - velika galija

galona - vrsta zelene morske trave

gambati (guje) – tražiti ih i vaditi uz rivu, za ješku

gambuža - spremište hrane na brodu, priručna smočnica

gamela - limena mornarska zdjela, porcija, prenosna posuda za jelo (obično od tri jednake posude koje jedna drugu poklapaju i zatvaraju, zajedno ih pridržavaju dva bočna metalna profila gore oblikovana u ručku)

ganac - kuka kojom se zakači ulovljena riba

garambatul - vrsta morskog raka

garbin - vjetar jugozapadnjak (smjer JZ), olujne snage, najjači je od siječnja do ožujka, diže ogromne valove, lebić (garbin juti, do dna mora muti)

garbinada, garbinoda - atmosfersko stanje kada puše garbin, uz velike valove i morsku pjenu, lebićada; olujni jugozapadnjak

garbunjer - parobrod koji prenosi ugljen

garifulić, garifulin - signal oznake plićine na grebenu - podvodnoj siki

garma - veći usjek u stjenovitoj obali, urušeni dio morske obale

garžun - šegrt, neuspješan ribar

gaša - mornarski uzao na konopcu; omča, petlja

gavitel - međusinjal, sinjal (plutača) između početnoga i krajneg sinjala parangala za slučaj da parangal pukne da se ostatak može dignuti u brod

gavun - vrsta sitne ribe iz roda zeleniša - atherinidae (Atherina hepsetus L.), boja prozirno tamno-zelena gore i srebrnasta dolje, ima bočnu prugu srebrne boje, meso vrlo ukusno, u Jadranu postoje tri vrste: šiljan (do 14 cm), glavaš (do 12 cm) i batej (do 10 cm), lovi se posebnim mrežama gavunarama, agun

gavunara, gavunora - vrsta ribarske mreže malih očiju (za lov sitne ribe); mreža potegača za lov gavuna

gavunčić - mala ribica, gavun

gindac - konopac kojim se jedro diže uz jarbol; konop za potezanje jedara

gindareše - sustav konopa i *taja* (dvije s dva *bucela* svaka) s pomoću kojih se diže *lantina* na jarbol

gira - vrsta morske ribe, iz roda girovka - centracanthidae, ima tamnu pravokutnu mrlju na bokovima, dužina do 20 cm, težina do 8 dkg, srednja lovna težina 3 dkg, u Jadranu žive tri vrste: najčešća je gira oblica - menula (Maena smaris); oštrulja, oštruja (Maena chryselis) i modrak - tragalj (Maena vulgaris)

girarica - mreža potegača za lov gira

girica - vrsta morske ribe; mala gira

glamac - vrsta morske ribe iz roda glavoča - (gobiidae), boja smeđasta išarana tamnijim mrljama, gubica crvena, dužina do 18 cm, težina do 12 dkg, srednja lovna oko 3 dkg, meso vrlo ukusno, ima više vrsta: krivousti, travaš, bilac, blatar, pločar - glavoč, guv, guj, glamoč, bitaš, plosa

glamak - vrsta morske ribe

glava - brodsko rebro; *kalata* i *copul* zajedno

gliboder - jaružar, brod zaprodubljivanje korita rijeke

gluhoc - vrsta malog morskog psa bez repne bodlje (*Selachia*)

gnjat - konopčić duljine cca 1 m.; sredina konopca je *votom* privezana za *štelo*, dok su na krajevima ovješene *spicane* tajice za *brac* i *orce*; stožasti zub lantine s kojim započinje *štelo*; od konopa *spicani* presten na *lantini* za koji se zakače *gindareše*

gof - vrsta morske ribe iz roda bitnica - carangidae (Seriola dumerilii), velike glave s dvije leđne peraje, gornji dio tijela sivomodre do smeđe-bijele boje, donji dio sivo-srebrnast, dužina do 2 m, težina do 52 kg, srednja lovna oko 1 kg, jedna od najačih riba, meso ukusno, orhan, orva, mrkuja, salaman, felun, sarban, blizimuša

gola - otvor za jarbol, palubno grlo jarbola; otvor na palubi kroz koji prolazi jarbol

golub - vrsta morske ribe iz obitelji šiboperka - Dasyatidae (Dasyatis pastinaca), boja žuto-smeđa ili olovno-siva, dužina do vrha repa 1,5 m, težina do 10 kg, srednja lovna 2 kg, meso slabo cijenjeno, ima opasnu bodlju na repu

gondola, gondula, gundula - mali plitki čamac ravnog dna s jednim dvostranim veslom

gondolijera - slobodni rub glavnog jedra (hipotenuza trokuta)

goše - predzadnja *rica* (komad mreže, *mohe*, pravokutnog oblika, širok 8 sežanja, *pasih*, a visok 20 sežanja); od *rica* se pravi *trata* do *sake* na *trati*, mreži potegači

gradelada – porcija ribe pripremljena na gradelama

grancigula – vrsta morskog raka, iz roda maiidae (Maja squinado), boja smeđe-rumena, dužina do 25 cm, težina do 1,5 kg, srednja lovna oko 30 dkg, rakovica, morski pauk, barura, bogdan, tovar, dezuja, dežuja

granpin, grampin – trokraka kuka na konopcu za vađenje iz vode

grativ - konop prišiven uz rub jedra, uža kojim je opšiveno jedro da se ne razdere

grbinada – olujni jugozapadni vjetar

grdobina - vrsta morske ribe iz roda grdobinka - Lophidae (Lophius budegassa), spljoštenog tijela a velike polukružne plosnate glave (3/4 tijela) s neobično velikim širokim ustima, oštri zubi u dva reda, prva leđna peraja dugačka bodlja na kojoj je privjesak kojim kao zastavicom mami ribe ili račića, proždrljiva riba, rastvorenih ralja prekrivena muljem ili pijeskom strpljivo čeka plijen, boja nečisto žuta ili sivo-smeđa a trbuh bjelkast, živi u mulju, dužina do 70 cm, težina do 8 kg, srednja lovna oko 50 dkg; vrste - mrkulja (Lophius piscatorius) veličine do 2 m, i žutka (Lophius parvipinnis) veličine do 70 cm; meso ukusno (na brujet ili glava za juhu a mesnati rep *pohovan na fete*) - grdobinka, hudobina, vrag, žaba, vukodlak, vražja mati, vražja baba, pešidavo, rošpa, škarpulja, totan

grgaša - stari, istrošeni brod

grip – mreža potegača, na vrhu najuža a na sredini najšira

grizela - skala na ljestvama od konopa za penjenje uz jarbol, prečka vezana za sartije - pripone (sarće)

grug, grunj – vrsta zmijolike ribe, ugor

gruževina - meso ribe ugora

guc - brod veličine gajete ili manji, uža, otvoreniji i lakše konstrukcije; uglavnom namijenjen ribolovu; neki su guci umjesto zadnjih soha imali *jaram*; vrsta drvene brodice oštrog pramca i krme, uža od gajete, dužine

4-7 metara, širina 1/3 duljine, pogodan za priobalni ribolov, za lov ostima ili parangalima, manji guc je sasvim otvoren, veći s pokrivenom palubom; najmanji oblik čamca sa ravnim dnom, sporedno plovilo

gujba - sitne školjke koje se hvataju za dno broda

gundula - najmanji brod u lokalnoj skali brodova; obično se pokretao samo jednim veslom *po krmu*, na tzv. *šjavogu*; gundula (gondula) mljetska - vrsta manje brodice; vrsta čamca s ravnim dnom, sporedno plovilo

gûrla - zaobljeni komad željeza koji se učvršćuje s pomoću *čavala* i tako drži jarbol u *kušinu*

guvernati - upravljati brodom; *timuniti*

gvadanja - dio sake mreže potegače s debljim koncem gdje se sabije ulovljena riba radi presipanja u brod

gvadanjemo - naredba da se iz mreže presipa riba

gvârdija - čuvanje, straža na brodu

gvrdelaj – bokobran

H

hanharušt - riblja sitnež

havarija - veće oštećenje broda ili teži kvar na broskom motoru zbog kojeg brod ne može ploviti

hera - krojka; komad platna (*idrine*), širine cca 30 cm; više takvih komada sastavljenih šivanjem čini latinsko jedro; here su poredane okomito na horizontalnu os broda

hljadrovina - ribe iz porodice hrskavičnjača: morski pas, morska mačka, raža, golub, itd.

hunda - konop koji kad je nategnut, drži *lantinu* priljublenu uz jarbol

I

idrar - izrađivač jedara

idrenjak - jedrenjak

idrenje - jedrenje

idrina - tvrdo platno od kojega se šilo jedro

idriti - ploviti uz pomoć jedra (u slučaju gajete s pomoću latinskog jedra) i vjetra; jedriti

idro - obvezatno *latinsko* (trokutasto) jedro iako se tako nije zvalo u narodu; od tvrda platna (*idrine*) skrojeno i sašiveno jedro sa svom opremom (*marahuni, marahuni od trcalor, poža, imbroji i turnela*); jedro

igla – oruđe, pomagalo za pletenje mreže

iglun - vrsta ribe: sabljarka

imbokat – podesiti jedro prema vjetru

imbracati - neuspješno se okrenuti u jedrenju; vratiti u položaj prije pokušaja okreta (obično u *burtižanju*)

imbroj – vrsta velike ribarske mreže

imbroji - tanki konopi obješeni o gornji dio *lantine* (*venta*) s pomoću kojih se stiskao nedostupni dio jedra pri savijanju ili u nuždi; konopčići za skraćivanje jedra

imbrujavat – skupljati donji kraj mreže u „šaku“

imbrukana - ubodena riba u mreži

imbuškamenti - sva rebra prove i krme drvenog broda

improvat – pogrešno rasporediti brodski teret, ugroziti plovnost većim terećenjem prove; rasporediti teret na plovilu prema naprijed

inbarkacjun - ukrcavanje u čamac za spašavanje

inbarkat, imbarkat - ukrcati se na brod

inbroj - čvrst konop ili čelično uže za stiskanje dna mreže u ribolovu

inbrojat - skupiti jedro

inbukat - povući jedra da se napune vjetra

inbuškadura - orebrenje broda

incerada - zaštitna mornarska kabanica od nepromočivog platna, platneni pokrivač, pokrivač koji štiti od kiše, cerada

inčetat, incetat - kada se u oka mreže zaglavi riba koje se teško vadi

inčeta - škarpun ili škarpina a koja je ujedno bodljikava i otrovna

inčetati – očešati, udarati o strane mreže

inčitōvāt - zapletati se u mrežu (ribarsku)

inćun - vrsta sitne plave ribe, inćok, minćon, sardon, iz roda engraulidae - a (*Engraulis encrasholus* L.) iz porodice brgljuna, slična srdeli ali ima zube i izduženu gornju čeljust, s gornje strane modrikasta a s donje strane srebrno-bijela, dužina do 20 cm, težina do 5 dkg, srednja lovna težina 0,02 kg (50 kom. u kilu), kreće se u velikim jatima, konzervira se (fileti)

inkapelati - dovesti gornji dio jedra na vrh jarbola zbog pogrešnog rukovanja *požom* (obično prilikom okretanja broda)

inkrman - brod kojem krma previše tone, nagnut prema natrag

inprovan - brod kojem prova previše tone, nagnut prema naprijed

inprovat - ponirati pramcem broda

inšaketat - višak *kalume* namotati u *saket* i podvezati da *kaluma* ne padne po dnu gdje bi mogla zapeti prilikom ribolova

inješkovat - nadijevati mamce za ribu

iskalumati - baciti mrežu, potopiti mrežu metar po metar u more

ispaljiti, ispuljiti - izbaciti vodu iz čamca

istegnit - izvući brod na kraj

iša, išat – zapovjed u pomorstvu, digni (jedro ili teret na brodu)

išekat - izvaditi more iz broda

iškalfon - (o slanoj sardeli) dobiti neugodan miris zbog nedostatka *salamure*

iškaršat - (o vjetru) početi puhati iz nepovoljnog smjera za jedrenje

ištendit - pružiti, rasprostrijeti mreže u moru

izorcat - okrenuti pramac jedrilice na vjetar, ploviti jedrenjem u vjetar u cik- caku, bordižavanjem, orcavanjem

ižvaližat - slijediti vijugavi reljef obale ili podmorskoga grebena prilikom bacanja ribolovnog alata

J

jacera – armerunić u barkama, od duple zzinge, di se mećalo i štange leda iz Jurasove ledare u Dragi (Šibenik), da se riba, dok se ne dođe u kraj, ne usmrđi

jacom - jedrilje, skupni naziv za jarbol, lantine, baštun i jedra

jaglica - vrsta morske ribe iz roda štukoskuše - scomberesocidae (Belone belone L.), duguljastog oblika, na uskoj dugoj glavi nadovezuju se kljunasto produžene čeljusti od kojih je donja nešto duža, boja modro-zelenkasta na trbuhu srebrna, dužina do 80 cm, težina do 0,75 kg, riba vrlo intezivnog mirisa, iglica, igla, jaglun, aguc, žigulja

jaglicora - mreža potegača za lov iglica

jaglun - riba sa sabljastim kljunom (Xiphias gladius), boja modra dolje srebrenkasta, dužina do 4 m, težina do 350 kg, srednja lovna težina 3 kg, iglun, sablja, pešišpada, kljunara, kljunača, meso vrlo ukusno

jaram - poprečna greda pri krmi sa *štropima* za veslo na svakom kraju; obično na manjim brodovima: *lađama, kaićima i gucima*

jaram, aram, rajam - duga i jaka greda koja se prebaci poprijeko gajete, a na čijim krajevima su usađeni škarmi (drveni palci) na koje se postavlja veslo kroz omču od konopca (štrop); poprečna skidljiva greda (šira od brodice) obično nešto bliže krmi s ležištem za veslo sa svake strane

jarbol, jarbu(I) - obli komad drva opremljen konopima koji mu osiguravaju bočnu stabilnost (*sartije*) i s drugima (*manat i gindareše*) za manipuliranje *lantinom*; gornji dio jarbula je tanji i okrugao, donji deblji i na samom kraju četvrtast; jarbu(I) je kod gajete nagnut prema naprijed; vertikalni stup na brodu koji nosi jedra

jarbolet - manji jarbol

jarboret - mali tanki nastavak jarbola koji služi za vijanje zastave

jarbulet – komad drva za naslon tende ili za svjetlo

jargola, jarugola - drška na timunu (kormilu); drška broskog kormila (izravno povezana s listom kormila)

jargutla - osobito oblikovan komad drva, jedan kraj je širi i probušen da se može nataknuti na *timun* a drugi je zaobljen i drži se u ruci dok se upravlja brodom

jarina - krupni morski pijesak

jaruga - kanal

jastog - vrsta morskog raka iz roda palinuridae (Palinurus vulgaris), boja smeđe-rumena, ukuhan pocrveni, ima dva dugačka hrapava ticala, za razliku od hlapa nema prednja velika kliješta, dužina 45 cm, težina 7,5 kg, srednja lovna 60 dkg, meso ukusno, delikatesa

jaštožera - bazen u moru za držanje jastoga

jedrilo - stara riječ za jedro

jelica - propeler, brodski vijak, propela

jendek – uži kanal

ješka, eška - mamac na udici, mamac kod ribolova

ježina – ženka morskog ježa; jestiva je njena ikra

ježinac - vrsta morske životinje (Echinoidea), spada u otrovne morske životinje, ima više vrsta, najotrovniji je crni ježinac (hridinasti), osim sitnih nožica i bodlje mu služe za gibanje jer su zgloбно spojene za čvrstu jezgru, jež

jidro - jedro; jidro na kar - jedro koje ima 4 kuta (ima ga barka, kajić, guc, bracara, trabakul); jidro na penu ili na lantinu - jedro koje ima tri kuta

jola - tip jedrilice, ranije služila kao ribarska i teretna, danas samo u sportske svrhe, olimpijska jola duga je 5 metara, površina jedra 10 m², jedro nalik šišmišovom krilu, posada je jedan jedriličar

jubin - riba lubin, brancin

jugo – južni vjetar; vlažni vjetar koji puše sa jugoistoka, šiloko - jugo palac, bilojug, bilojužina, suho jugo, bez kiše, "pali" biljke, more s bijelim valovima; pašijunsko jugo - silovito puše u travnju oko Velikog tjedna, traje dvadestak dana

K

kabal - drveno, morsko vjedro za pranje broda

kablić - drvena kutija od pribora za krpanje mreža

kabun - zimska ribarska kabanica domaće izrade

kacamarin - morski trp; vrsta morskog glavonošca (Holothurioidea), trp, trpina, strmorin, morski kurac, kurčina, morski kukumar, kurcej, pistej, pištej, napiznjak, pizdej

kacovonje - pritezanje užeta (*škota*) kojim se upravlja glavnim jedrom

kadena - *krajna* sastavljena od konopa i željeznog lanca - dio od konopa bio je nataknut na *manku(l)*, a željeznim se lancem brod privezivao za obalu; kadena se držala isključivo na provi

kaić - brod duljine oko pet metara, veći od *lađe* a manji od *gajete*; lakši u vožnji i pretežito služio u ribolovu; čamac; mali čamac na vesla

kajić, kaić - vrsta male brodice, veći čamac, pomoćni brodić bez kabine otvorena korita

kain - služi za ... topiti bakalar (šta je boje, nego da ga se, jasnoga, tuče macolon)

kalada - jedno bacanje mreže ili parangala u more

kaláfango - brod koji čisti mulj, jaružalo, gliboder

kalafat, kalafot - brodograditelj drvenih brodova; drvodjelac koji izrađuje brodove; brodograditelj drvenih brodova, majstor drvodjelac koji gradi brodove (prvotno zanatlija koji smolu i kučinu zabija između madira broda te u spojeve drvenih djelova i tako ih međusobno brtvi)

kalafatat - učiniti dno broda nepropusnim, zatvoriti smolom i kučinom šupljine i spojeve drvenih djelova broda

kalahat - graditelj drvenih brodova
kalahatati - *stupom* popunjavati *kimente* i *trese*; općenito uređivati i vršiti opravke na brodu jednom godišnje; *stupati*
kalamar - vrsta morskog glavonošca iz roda loligonida (*Loligo vulgaris* larik), lignja
kalamita - busola na brodu
kalamuča – bambusov štap, ribički pribor
kalanko - barka igračka koju su djeca sam izrađivala oponašajući formu ribarskih brodova
kalata - ravni dio *glave* na dnu broda - od *copula* do *copula*
kaldura - sparina na moru, tiho more s izmaglicom izazvanom ljetnom sparinom
kaleta – udubina između dva rebra unutar broda
kalig - magla na moru
kalkanjul, karkanjol - pramčana peta na brodu, spoj s aštom
kaloda - spuštanje ribolovnog alata u more (mreža, parangal, vrše)
kalom - dio konopa koji povezuje predmet na dnu mora (npr. sidro ili mrežu) sa nečim na površini
kaluada - zapas mreže kod ribolova plivaricom
kalum - ribarska oznaka na mreži, plovak
kaluma - uže koje povezuje plutaču s utegom na kraju ribolovnog alata na dnu mora
kalumivati - puštati mrežu da preko ruku (dlanova) klizi u more
kalun - bitva, ukopani željezni stup na obali za privez brodova
kalunjera - brod topovnjača
kamenica - vrsta morske školjke (*Ostrea edulis*), ima nepravilnu školjku lističavih stijenki, većom ljušturom leži uz stijenu na dubini do 10 m, dužina do 13 cm, težina do 10 dkg, srednja lovna 4 dkg, vrlo ukusna, jede se sirova i pripremljena, oštriga, ostrega, ostriga, oštrga, loštrga, loštriga, štroliga
kanap - razmak između dva rebra broda
kanaštrela - mreža plivarica
kanata - slavlje nakon važnog događaja npr. završetka zatvaranja trupa broda, završetak gradnje ili jedne faze
kanava - vrsta suhe trave za brtvljenje
kančenka, kančelica – povraz za lov kanjaca
kanižela - uski prolaz, hodnik u trupu broda
kanoćal, kaničol - dalekozor
kantar - vrsta bijele morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Spondyliosoma cantharus* L.), tijelo zdepasto, tupe glave, izbočenih usta s velikim šiljastim prednjim zubima, u plivanju je spor i nezgraplan, svejed, boja sivo-maslinasta do sivo-smeđa koja na trupu prelazi u sivo-srebrnu, duž bokova nižu se zlatno-žute pruge, dužina do 45 cm, težina do 2,5 kg, srednja lovna do 50 dkg, meso manje cijenjeno ako je ulovljen u vrši jer mu meso brzo poprimi miris bruma, kantor, kontara, kantaruša, picigamorto, manjamorti, grobar, sivac

kantjer - brodogradilište
kanjac - vrsta morske ribe iz roda vučica - serranidae (Serranus cabrilla L.), duga 15-30 cm, težina do 45 dkg, srednja lovna oko 4 dkg, boja rumeno smeđa sa 7-8 uspravnih smeđih pruga i 3 narančaste uzduž glave i trupa, leđna peraja oštih šipki, meso ukusno, kanj, kanja
kanjati - loviti kanjce (vrsta morske ribe, nekad česte u zadarskom arhipelagu) udicom
kanjčenica – sprava za lovljenje kanjaca
kanjuara - udica za lov kanja, kanjaca
kanjuš – običaj u kojemu djeca i siromašniji pomažu izvlačiti mrežu i za to su dobivali malo ribe
kaparjun - ribar velikog ugleda zbog pobjeđivanja u regatama i rezultata u ribolovu
kapo - zapovjednik
kapo o' makinje - upravitelj stroja na brodu
karag - tovar broda, teret u brodarstvu
karaka - stari teretni brod s 3 jarbola, građeni u Dubrovniku u 14.-17. st., idu u red najvećih trgovačkih jedrenjaka u svijetu tog doba
karamun - vrsta jela; lignje ili sipe pirjane na crvenom luku s krumpirima
karavona - veliko jato dupina
karga - konop kojim se nešto vuče po morskom dnu
kargovonje - natezanje užeta (*korge*) kojim je vezana glava lantine na pramčanom dijelu kako bi se podigao stražnji dio
karina - dno broda, podmorski dio trupa broda; montabilni sklopivi nastavak statve radi uglavljivanja falaka na provi i krmi
karinavat - nagingjati brod (da mu se vidi dno) u jedrenju ili kod popravka
karma kvodra - kvadratna krma
karoc, karoca - produžetak provene i krmene ašte; proveni je duži i karakteristično zaobljen pri vrhu (drugačije kod gajete i kaića, drugačije kod levuta) a krmeni kraći i ravno odsječen; povišeni dio pramčane statve (gajeta); vrh statve ašte (od prove ili krme) kao držak, služi kao pomagalo kod ulaza i izlaza iz broda tako da se za njega hvata rukom; lučni dio statve, kojom se ona spaja s kobilicom na provi i krmi
karocada - oklopnjača, bojni brod
kartabon - stolarska naprava kod izrade drvenih brodova (komad šperploče ili lesonita) pomoću koje se neobrađene daske obrađuju na potrebnu širinu i debljinu
kasar - podignuti dio palube na pramcu ili krmi, najviši kat broda
kasarin, kasarina - paluba od levuta
kastanjola - za donji dio jarbola pričvršćeno dvobrko željezo ili isto tako oblikovano drvo za privezivanje konopa (osobito *gindareša*); osobito oblikovan komad drva koji se zabije između dva rebra da bi se u njega usadio *tres* za *pajole*
kašelun - veći drveni sanduk za ribu
kašeta - plitki drveni sanduk za transport ulovljene ribe

kaštanjola - zaustavljač, stoper, hvatište, držač, bitva, fiksirana na obodu brodice, metalni ili drveni komad na brodu koji služi da se konopac postavi i zadrži u željenom položaju dok se ne učvrsti, komad drva u obliku slova T s rupom u sredini za drveni klin oko kojeg se zavije konopac; nogostup za penjanje u brod s niske obale

katarka - jedrilo na brodu

katina - drvena prečka pred krmom gajete; spaja dvije strane (bande) od broda; potporanj (više njih) od boka do boka, koji nosi provenu palubu; daska za sjedenje u barki, oslonjena na kontramadir, banak; veslačka pozicija u prostoru ispred jarbola (prema provi)

katinela - desna strana broda i veslo na toj strani; nije tipičan murterski termin, koristili su ga *ludranti*; u Murteru se kaže *prova* (*veslo o' prove*); zadnje krmeno veslo na leutu ili gajeti

katolda - steznica za pripone (sartije) jarbola

katrafund - poklopac na koji se stavlja kameni uteg radi pritiskanja usoljene ribe u barilu

katramat, katramavat - mazati brod katranom; premazati unutrašnjost barke katranom radi konzervacije i nepropusnosti oplata

katran - crna smola, prirodno sredstvo za premazivanje drvenog broda izvana i iznutra zbog vodonepropusnosti, paklina

kaval, kavala - greben (sika) u moru; greben koji viri iz mora

kavala - vrsta morske ribe, krap, iz roda sjenka - scianidae (*Corvina nigra* bloch), boje zelenkasto-smeđe, prema dolje zlatkasto-zelenosiva, dužina do 52 cm, težina do 4 kg, srednja lovna 25 dkg, sporo pokretljiva i lako se lovi, meso ukusno, krap, pešikaval

kavamišta - debeli konop koji su nekada u Splitu proizvodili sustipanski konopari, u sredini su mu upletene čelične žice omotane konopcem, služio za izvlačenje mreža - koća iz mora

kavec - ostatak čega, u potpunosti nenapunjen baril slane ribe

kavecal - plutajuća oznaka za mrežu na moru

kavicol - kraj ribolovnog alata (mreže, parangala, tunje)

kavicua - plutača koja označuje položaj potopljene mreže

kavija - komadić drva na sastavima *kolumbe* i *ašte*; zaoštreni kolac za krpanje konopa; valjkasti ili klinasti komad od jaka drva, kratki štap sa drškom uklešten u traverse - traversine sartija jarbola, služi za privremeno vezivanje konopca, praktičan drveni čavao, jedrarski trn, mornarsko šilo, komad drva za odmrstiti konopce

kavijera - komad tvrda drva između sartija (sarči) s rupama u kojima stoje kavije

kavitel, kavitiel - plutajuća oznaka, plovak, drvo ili pluto vezano konopcem za sidro ili kamen, služi kao znak za sidro, vršu ili parangal, u jedrenju, gavitel

kavobanda - gornji dio boka broda, ograda iznad palube

kavodefer - žičani konop, čelično uže kojim se vezuju brodovi najčešće kod istežanja na suho

kavrjaga – armenica, uporište za vesla

kimenat - mjesto na kojemu se *madiri* dodiruju uzdužno

kirnja - vrsta morske ribe iz roda vučica - serranidae (*Epinephelus guaza* L.), dužina do 1,40 m, težina do 150 kg, srednja lovna težina 7 kg, tamnosmeđe ili crne boje sa svijetlim nepravilnim mrljama, lovi se podvodnom puškom, u Jadranu živi 4 vrste: k. dubinska, k. golema, k. zbuša i k. dugulja, galinjača; kernja, krnja, hirnja, girnja, štringa maringa

kīst - na drveni štap privezan komad janjeće kože s vunom; služio za *mazanje broda paklom, murkom ili katranom*

kjun - prednji dio broda, daska na provi koja služi za iskrcavanje

klapeta - maona za blato, morski mulj, glib (fanag) i drugi materijal što ga vadi grtalica ili kavafang (stroj za vađenje blata)

kliper – vrlo brzi jedrenjak

klokun - drveni čep za rupu na dnu barke

kljūč - spoj i način spajanja *ašte* i *kolumbe*

kljūn - drveni produžetak prove od leuta (cca 1 m.), služio kao nogostup pri ukrcavanju u brod i iskrcavanju iz njega

knez - vrsta morske ribe iz roda usnača - labridae (*Coris julius*), duguljasto gibljivo tijelo lijepo obojeno, boja maslinasto-zelena do modrikasta, na bokovima narančasto nazubljena cik-cak pruga i modrocna oduža mrlja, trbuh bjelkast, dužina do 25 cm, težina do 20 dkg, srednja lovna oko 2 dkg, meso ukusno ali zbog veličine i bodljivosti nije cijenjeno; donzula, pulicjot, puntar, kalunjerac, vladika, dundica, marijeta, frajlica

knezato – tobolac od mreže čiji je otvor nanizan na željezni obruč, kao i janka, ali umjesto ručice je privezan na dugi špag. U njega se kao mamac stave 2-3 ježine, na koje dođe riba pa ga ribar naglim trzajem podigne.

koča - tip mreže pa i brod koji je vuče po dnu, nosivost 8-25 tona

kofa - koš od pruča, korpa, košara (na jarbolu); košara od pruča za držanje ulovljenih jastoga (između suhe trave) za vrijeme ribolova

kogo - kuhar na brodu

kogoj – mala mreža potezača; strašin, grip

kojer - brtva

kokot - vrsta morske ribe iz roda štitoglavka - triglidae (*Trigla lyra*), boje jasnorumene do crvene, dužina do 50 cm, težina do 2,5 kg, srednja lovna oko 15 dkg, meso ukusno (na fete na gradele), ispušta glasove poput roktanja nakon ulova, ima više vrsta; prasica (*Eutrigla gurnus*), hrapavac (*Lepidotrigla cavillone*) itd, lastavica

kolacat, kolačat - željeznom alkom oslobađati zapeti parangal

kolacić - mali drveni obruč koji se upletao u mrežu vrše na jednom i drugom kraju da bi služio kao ulaz u vršu za ribe i rakove

kolač – željezni kolut za očetavanje mreža, odivanje sidra ili parangala

kolač – obli kamen koji mrežu vuče na dno mora

kolino - krivi komad drva na koji se pričvršćuje krmena *ašta*

kolma – mirno more

kolo - kraj mreže trata za koji se veže uža kojim se mreža poteže prema obali

koloc - željezna alka za oslobađanje zakvačenog parangala

kolona, koluona - kratki kameni ili željezni stup na mulu za privez broda, kazuk, poler, bitva

kolonba, kolumba - kobilica broda, središnja donja greda broda

kolpomorto, korpomorto – kameni ili betonski blok u moru za koji se vezuje plutača (bova)

kolumba, kolomba - osnovna greda na dnu broda (kobilica) na koju su pričvršćene sve glave te krmena i provena *ašta*; brodska kobilica

komarča - vrsta bijele morske ribe iz roda ljuškavka - sparidae (*Sparus auratus* L.), ovalnog oblika, jake glave sa čvrstim čeljustima, krupnih ljušaka, tijelo modrozelenkasto na leđima, postrance srebrnasto, s podužnim smeđim prugama, na škržnim zaklopcima ističe se rumena mrlja, među očima žuto-zlatni most (kruna), duga do 60 cm, do 10 kg težine, srednja lovna do 30 dkg, hrani se školjkama koje lomi zubalom, najcjenjenije meso, nazvana je kraljica mora; lovrata, zlatulja, podlanica, orađa

komp - razmak između rebara broda

konča – popravljjanje, krpanje starih brodova

kongulice - školjke

konter – riba kantar (*Cantharus lineatus*)

kontraašta - vidi *ancikor*

kontracenta - podspornjak vršne platice broda

kontrafund – drveni poklopac za slanu ribu; poklopac na mašteladi; drveni poklopac kojim se pokrije i pritisne posoljena riba u barilu

kontramadir - podspornjak platice, daska pričvršćena s unutrašnje strane platice broda

kontraopas - unutarnji završni *madir* koji povezuje sve glave

kontrašpring - konop koji ide od krme prema provi broda

kônj - potporanj koji podržava *kovidur*

kopić - tijesni prostor što ga zatvaraju *madiri* i *ašte* od prove i krme

kopitar, kopitnjak - alat za vađenje kamena iz mora; kliješta kojima je jedan kraj produžen u drveni kolac (koplje), a drugi je privezan za dugi konopac; služi za vađenje kopitnjaka (vrsta kamenica)

korba, korbe – brodsko rebro; drvena rebra broda; dio čamca koji je spojen s kobilicom i služi kao kostur čamca

korban - kostur drvenog broda; sve *glave* s *kolumbom* i *aštama*; sva rebra i kobilica za jedan brod

kordur - obalni pojas koji plače more

korg - uteg za pritiskanje posoljene ribe

korka - borova kora i tekućina od te kore za mašćenje mreža (trata)

kosmej - vrsta morskog raka (*Eriphia spinifrons*), boja smeđa, dužina do 10 cm, težina do 35 dkg, srednja lovna oko 5 dkg, služi kao mamac na hobotnice, grmalj, kosmuj, runjavac, runac

koša - podmorska kosa, greben

košćenjok - vrsta malog morskog psa (*Acanthias vulgaris*)
košta - obala, kopno
koštat - pristati barkom uz obalu ili plutajući objekt ili na ribolovnu poziciju
kotilo - mrijestilište
koverta, kuverta - brodska paluba, pokriveni pramac broda
kovidûr - drvena površina od prove do krme uza obje strane broda, omeđena *sajarima* prema *santini* i *fakama* prema vanjskom rubu
kozica - vrst sitne morske rakovice, iz roda penaeidae (*Palaemon* sp.), dužine do 7 cm (preko 300 kom u 1 kg), meso ukusno, velika kozica do 25cm
kraj - obala, teren uz rub mora, kopno
krâjna - komad konopa na krmi i provi s kojima se brod veže u mulu
krena - konac (danas plastični) od kojeg se rade tunje i mreže za ribolov
krivelj - školjka Petrovo uho
krîž - *idro na križ*; otvoreno jedro bez privezanih *orac* i s puštenom *požom*; obično se stavljalo u ovaj položaj da bi se za slaba vjetra dobio hlad na brodu
krka – kora od bora koja služi za bojanje mreže
krma, karma - stražnji pokriveni dio gajete; *idriti u krmu* - jedriti tako da se vjetar prima straga, po osi broda; stražnji dio broda
krocula - štaka, nosač, stalak na kojem stoji štap tende broda
krok - uže kojim se opaše ribar kada isteže mrežu, na krok se priveže pical; uzica sa uzlom za koju se veže uže od mreže i tako se lakše vuče; pas ispleten od konopa kojim se ribar zakvači za uže kojim poteže tratu na obalu; pojas koji se stavlja oko trbuha a koji ima izdanak od tankog tvrdog konopca dužine 30-60 cm, a služi za zapor na konopu mreže koju se poteže iz mora (npr. migavice)
krožeta - ojačani kraj konopa jedra
krtol - vrsta košare upletene od pruća kružnog dna, sa ručkom, korpa za ribe
kucin - mali morski pas (*Selachia*)
kucinora - vrsta mreže stajačice najčešće korištena za lov jastoga
kučma - ručica na vrhu vesla
kućice - vrsta morske školjke iz roda veneridae (*Ruditapes ecussatus*), sivo-žute boje sa smeđim mrljama, dužina do 8 cm, težina do 4 dkg, srednja lovna oko 1 dkg, živi u muljevitom i pjeskovitom tlu nekoliko cm ispod dna, meso finog ukusa naročito zimi, kunjka, konkula, konkulica, kopančica, kalopunja, kaparošul, kaparocula, mladika, puzlačica, vongola
kukanja - podmazani drveni jarbol na vrhu kojeg je obješena nagrada (pršut) a na kojem su se momci takmičili u penjanju
kulaf, kuf - Jadransko more (od tal. golfo - zaljev); otvoreno more; pučina, horizont prema moru
kulap – udar vala

kulnjo - prvo uže, od njih nekoliko, dužine 100 metara, koja se veže za kraj trate da bi se tratu vuklo prema obali
kumbulj - zamršena nakupina ribarske mreže
kumpanjoda - jedan iznenadni veliki val, veći od ostalih, koji može prevrnuti brod
kunce - konac, nit za krpjenje ili pletenje mreže
kunka - pljosnati veći komad pluta koji se koristio za plutače u ribolovu jastoga
kunj - klin (drveni); klupa (konj) za pravljenje barila
kunjka - vrsta školjke
kurcej - izduženje uz rep raže s jedne i s druge strane
kurenat, korenat – zračna ili morska struja
kurilo - prolaz jata riba
kurta - prostor u moru opasan mrežom
kusierba - zajednica između dva ili više ribarskih brodova
kušin - udubljenje u *štortama* u koje se učvršćuje jarbol
kuvêrta, kuvijerta - brodska paluba
kuvertela – prolaz, nogostup po rubovima palube; kovidur; završna trenica na pramčanoj i krmenoj palubi barke
kuvertéla - paluba
kvartîr - prednji i stražnji zakrivljeni dio broda sa svake strane: dva su provena i dva krmena kvartira; dio broda na provi i krmu gdje se brod počinje sužavati pa do kraja prove ili kreme
kvoška - kozica, mali račić (*Penaeus kerathurus*)

L

lâđa - najmanji drveni brod u *lokalnoj skali*, ravna dna, kratka i ravna karoca, s jednim veslom (za šijavogu) ili s dva *štopa*; *gundula*
laguna - plićak odijeljen pješćanim sprudom od mora
lajbot - pomoćna barkica uz veću brodicu, šljupka (life boat ili by boat), bajbot
lamarin - metalne ploče od kojih se izrađuju željezni ili oblažu drveni brodovi
lampijun - veliko svjetlo pod kojim se u moru skuplja riba
lamprida - riba lamprida (*Peromyzon marinus*), koja se znala zalijepiti za podvodne dijelove broda kako bi sisala paklinu ili blak kojima je brod bio premazan
lancâna, lancona - deblji konop, obično privezan za sidro; deblji konopac za vez brodova, konop debljine promjera 70-80 mm, dugačak do 100 m
lânda - probušeno željezo na boku broda, na visini *štorat*; za landu su se privezivale *sartije* i *hunda*; naprave na bokovima broda na koje se fiksiraju bigoti sa pritegama za učvrstiti *sartije* jarbola
lanta - metalni okov pripona jarbola, pločica

lanterna, lantijerna - svjetionik

lanterništa - svjetioničar

lantina - duga drvena motka, uvijek duža od broda, na koju se vezuje latinsko jedro; horizontalno drvo za koje je privezano jedro a križa jarbol, maca, bum; motka za razapinjanje jedra

lantina – vrsta jedra

lantinal – komad drva na kojeg se vezuje mreža; za širenje mreže

lapac - dvostruko pojačanje na spoju jedra, zakrpa

laštikača – puška za podvodni ribolov

lastavica - vrsta ribe (*Exocoetus volintus* L.) iz roda poletuša

laštra - staklo navigacijskog ferala

lazaret - objekt za izolaciju, karantenu pomoraca koji pristignu u luku

lažina - morska trava; vrsta morske trave, svilina, koju za nevremena valovi izbace uz kraj

lebić - mornarski izraz za vjetar jugozapadnjak, olujne snage, diže ogromne valove, garbin

lebićada, lebićoda - atmosferske prilike kada puše lebić, uz velike valove i morską pjenu, garbinada; vrijeme kad puše jugozapadni vjetar (*garbin*) koji podiže velike valove

lenta - okno na brodu

lénjo sânto - vrst drva za brodogradnju

lepar - zaštitni zidić na mulu

leut, levut - drveni brod s kljunom i *kasarinom*, najveći u lokalnoj skali brodova (7- 9 m), do pojave motora pokretao se veslima (najviše pet) i latinskim jedrom; neki su levuti ponekad koristili *flok*; vrsta tradicionalnog ribarskog broda; vrsta veće ribarske brodice oštrog pramca i krme, obe strane ima pokrivena, sa škaфом, dužine 7-12 m, širine 1/3 duljine, tonaža 5-8 t, širok, siguran na moru, ima jedan jarbol u prednjem dijelu, natrag su mreže i ulov; ribarski brod za lov plave ribe koji opasuje svječaricu mrežom

levandura - okrugla drvena posuda za parangal s udicama nataknutim na obodu

levant, levanat - vjetar istočnjak (opasan i jak, hladan i vlažan), smjer I

levantarun, levanturin - vrlo jaki vjetar istočnjak; olujni istočnjak s kišom

levantin - lagani vjetar istočnjak

levantun - jači vjetar istočnjak

levantura - period vlažnih hladnih vjetrova s istoka

liben - konop debeo preko 100 mm za vezivanje većih brodova, izrađivali su ga npr. splitski konopari na Sustipanu, konop od brnistre (žuke)

lica - vrsta morske ribe iz roda bitnica - *carangidae* (*Lichia amia* L.), krupna riba spljoštena tijela, bijelo srebrnaste boje, dužina do 1 m, težina do 15 kg, srednja lovna 50 dkg, meso vrlo ukusno, bilizma, pastirica, falkunet, lujpa, bitnica

lignja - morska životinja iz razreda - glavonošci (Cephalopoda), reda - mekušaca (Mollusca), reda - Decapoda (deset krakova), iz roda lignji (Loliginidae), u Jadranu živi 15 vrsta; lignja obična (*Loligo vulgaris* larik), kalamar (tintarnica), dužina do 1m, težina do 3 kg a srednja lovna 0,20 kg, promjenive sivkasto-prozirne do crvenkaste boje, tijelo vitko i nježno po površini sluzavo, s 8 kraćih i dva duža kraka, sa strane ima dvije šire trokutaste peraje, oči upadno velike, najčešća na dubini 40-150 metara, lovi se mrežama ili peškafondom rano ujutro ili u suton, jede se pržena, pečena, na rižot

lignjun - vrsta morskog glavonošca istog roda kao i lignja; lignjun lignjavac (*Ommastrephes bartramii*), dužina do 1,6 m, težina do 8 kg, srednja lovna oko 30 dkg, razlikuje se od lignje po zadnjim bočnim perajama oblika istokračnog trukuta, manje cijenjen od lignje, totanj

liman - pješčani sprud na rijeci

list - vrsta morske ribe koštunjače iz reda plosnatica (*Solea vulgaris*), ima spljošteno asimetrično tijelo, lijevim bokom leži na muljevitom dnu, na gornjem desnom boku su dva oka, boju mijenja prema boji podloge, loš plivač, dužina do 50 cm, težina do 1 kg, srednja lovna do 25 dkg, u Jadranu ima nekoliko vrsta: list bradavkar (*Solea lascaris*), list crnorub (*Solea variegata*), list hrapavac (*Monochirus hispidus*), list pečatar (*Solea ocellata*), švoja, pasara, pokrovac, pizdin pokriv, pizdun, pizdin prilipak, patarača, švoja

loger – vrsta većeg teretnog jedrenjaka

lôj - ukrućena mast nekih domaćih životinja; koristila se za podmazivanje konopa, soha i broskog dna

lokarda - vrsta morske ribe iz roda skušovka - scomberidae (*Scomber japonicus coliasgm.*), vrlo slična skuši a glavna je razlika što je lokarda po trbuhu posuta malim crnkastim točkicama kojih kod skuše nema, blijedo modrozelenkaste boje, dolje svjetlija, dužina do 45 cm, težina do 1,10 kg, srednja lovna težina 0,20 kg, ljulja, lancarda, plavica

lokoča - prostor između *glav (kalata)* na dnu broda

loparda - sak, podmetač, okrugla mrežica na dršci za loviti ribu

loščura – vrsta velike morske školjke, mekušac iz razreda školjkaša (*Pinna nobilis*), boja izvana smeđe crvena, iznutra topla crvena, obitava na pjeskovitim terenima priobalnih područja na dubinama od 2 do 30 metara, prednjim šiljatim dijelom zakopana u sediment, ljuštura hrapave i tanke, lako lomljive, ponekad stvara male bisere nepravilnih oblika, često u njoj živi mali rak čuvarkuća, najveći školjkaš Mediterana, tražena je kao ukras i suvenir, dužina do 100 cm, težina do 2,5 kg, srednja lovna oko 30 dkg, zaštićena Zakonom o zaštiti prirode, strogo zabranjeno sakupljanje, izlov i trgovina, ljuštura, lostura, loštura, lastura, lostira, loštira, jastura, rastura, roščura, glostura, glastura, zlostura, stura, štora, šklatura, palastura, palostura, pajustura, vela datula, periska

lubin - vrsta bijele ribe, vidi brancin, “kralj mora”

luč - baklja, svjetlo
luoč - drveno rebro na lađi ili trupu
lumbrak - vrsta morske ribe iz roda usnača - labridae (Crenilabrus tinca L.), boja sivo zelena s rumenom prugom uzduž bokova i mjestimično s modrim pjegama, dužina do 44 cm, težina do 75 dkg, srednja lovna 7 dkg, meso ukusno, smokvica, salnjača, cicela
lungarin - drveno postolje motora
lungo koršo - duga plovidba
lungo mare - šetalište uz more
lúpor, lupar – priljepak
luščura - vrsta školjke; periska, ljuštura
luštra, lustra - riblja ljuska
luštrine - ljuske

LJ

ljetna mriža – mreža potegača za lov srdela; bila je najisplativija; prije 2. Svjetskog rata vlasnik i svi ostali su dijelili ulov 50-50%, a nakon rata vlasnik je uzimao 30% ulova, a svi ostali 70%

M

maca - motka na brodu koja stoji povrh i po dnu jedra da ga drži rastegnutog
macara, maca - balast, kamen koji se stavlja u vrše
macavarija - veliki drveni mlat kojim se tukla smrča ili kora bora za pravljenje tinte radi bojanja i konzervacije mreža
máčak, mačka - četverobrko kovano sidro; manje sidro s četiri kraka; malo sidro za traženje predmeta na dnu
mačka - vrsta morske ribe iz roda mačkovka - catulidae, meso ukusno, boja tamno siva išarana tamnosmeđim ili crnim točkama, ima više vrsta: mrkulja, dužina do 1,2 m, težina do 7 kg (Syltorhinus stellaris), bljedica, dužina do 1 m, težina do 1,2 kg (Syltorhinus canicula), crnoustka dužina do 90 cm, težina do 60 dkg (Galeus melanostomus)
madir - hrastova daska (platica); više njih zajedno čini oplatu i dno broda; dio oplata broda (daska); daska, platica oplata brodske konstrukcije, oplatna daska pribijena na rebra broda
madreperla - sjajna unutrašnjost školjke, sedef, morska bisernica
maestra – dio parangala na kojem su obješene primule; osnovni konop parangala
mainati, majinat - spustiti lantinu s jedrom s vrha jabola na *kuvertu* ili *frkate*; spustiti jedro
maještral, maištral, meštral - maestral, smorac, lagani osvježavajući vjetar sa sjeverozapada, puše popodne s mora prema kopnu, smjer SZ
maještralić, meštrlić - maestral slabijeg inteziteta
maještralun, meštralun - vrlo jaki maestral

majštra - nit parangala na koju su vezani pioci s udicama
majštrina - podignuti dio leuta na kojem stoje veslači
mali bruškit – određivanje tko će loviti na trenutno ispražnjenj pošti (ako do zalaska sunca ne dođe onaj koji je na redu)
mali o' broda – naziv mornara početnika u pomorskoj službi
manat - kloturnik (*taja*) ovješten o vrh jarbola; služi za podizanje i spuštanje *lantine*
manavela - drvena batina za ubijanje ribe
mandiri – oplata broda; uzdužna platica na bokovima i palubi broda
mandrač, mandroč - mala zaštićena lučica za privez brodica
manestrin - jušno jelo od sipa ili liganja i tjestenine
manevrat - upravljati brodom
mangiera - guma za polijevanje broda
manica – ručka za upaliti motor u barki; ako se puno brzo zavrti, zna otići u more, pa treba raditi novu
maniga - brodsko gumeno ili platneno crijevo za pretakanje tekućine (vode, vina); pumpa za izlivanje, crpljenje vode (iz bunara ili iz broda)
manikela - rupica (više njih) na koviduru, provi i ispod *glav* za otjecanje i protjecanje vode; izljevnica, mali otvor na stranama broda kroz koji otiče voda sa palube
manku(l), mankul - drveni stupić na krmi i provi s lijeve i desne strane; veći su brodovi (levuti) imali po dva mankula na svakoj od četiri točke; drveni stupić na brodu za koji se veže konopac, bitva, kolona
mantinela - bočna ograda broda
manjadija - sitna, miješana, manje vrijedna riba koja ostane nakon što se ulov razvrsta po klasi
maona, maun - plovilo za prevoz tereta, teglenica, teretni brod bez vlastitog pogona
mara - tanki konop s *menalom*, privezan na *brke* od sidra da se sidro, u slučaju da zadije, može lakše spasiti
mara - krak sidra
marahun, marahuna - kratki konopčić (više njih) s kojim se jedro vezuje za *lantinu*; *marahuni o' trcalor* - isti takavi konopčići raspoređeni po čitavom jedru (na svakoj *heri* po jedan) i postavljeni tako da, kada se privežu, skrate jedro za jednu trećinu
maramút - potres u moru
maroš - sjekač, mačeta za rezanje mesa ili ribe
mareta - valovito more kad nema vjetra, bibavica, valovlje "mrtva mora", more se giba gore-dole; blaže uzburkano more; val
margarita - uzao kojim se skraćuje duljina užeta najčešće za to da bi se spriječilo pucanje na oštećenome mjestu
marina - riba marina, murina (*Muraena helena*)
marina - mornarica (trgovačka i ratna); pomorstvo, pomorska služba; obala, more
marinada - način spremanja ribe s kvasinom i začinima (kapula, ulje, komadići krastavca, lovor)

mariner - štap s kukom na kraju, služi kod pristajanja brodova i barki
mariner, marinjer - mornar u ratnoj mornarici
marinera - muška mornarska potkošulja, majica kratkih rukava modrih pruga; maja na rige, dječje mornarsko odjelo (ala marinera znači po mornarski)
marinerski - mornarski
maritim, maritimo - pomorac
maritima - dio obale koji zapljuskuje more, obično bez raslinja i pust, ničija zemlja
martelina - kamenoklesarski nazupčani čekić, zubača, zubatka, sa obje strane su nazupčane oštrice za obradu kamena (jedna strana 13 a druga 20 zuba), čekić za otucavanje rđe s brodova
masa - jato riba
masiv, masiva - vidi: *kolino*
mast – mašćenje mriže, tekućina za bojanje mreže koja se dobiva od borove kore
maška - riba morska mačka (*Scyllium canicula*)
mašketa - metalna rašlja na rubu broda za položiti veslo; u nju se umeće veslo; dobro je imati rezervnu, ako jedna upadne u more; kad penta crkne, važnija je od veslača
maškul, mašku(l), maškula - od željeza napravljen okov na *karocu o' krme* i na *timunu*; po jedan "muški" i "ženski" sa svake strane; držali su *timun* priljubljen uz krmenu *aštu* i *karoc*; "ženski" dio okova kormila koji se nasadi na "muški" dio na krmi; muški okov za kormilo, na krmenoj statvi koji ulazi u ženski (*feminu*), koji se nalazi na kormilu
maštelada – drvena posuda za soljenje ribe (za cca 50 kg), ali i za istresanje ribe na barci
maštrijelada - jaki maestral
matadura - oprema za jedrenje, postava jedrilja
matafuni - konopčići na jedru za skraćivanje
matrikula - plovidbena dozvola, moreplovnica, mornarska knjižica
mažor - sidreni kamen za ribolovne alate
međuza - vrsta morskih glavonožaca - klobučnjaci (Schyphozoa), klobuk, suza, misecina, čoka, putamarina, pizdacina, pizdurinka
meladura - glib, morski mulj
melura - stjenovito dno gdje se zadržava kvalitetna bijela riba
metati – bacati (mrežu)
mezarija - srednji dio broda
mezomariner, mezomarinera, mezomarinijer - dugi štap s metalnom kukom na vrhu, za pomoć pri pristajanju broda ili čamca; čaklja, kuka na dugu štapu, dio opreme brodice; kuka za hvatanje konopa
mezotaula – dio pajoli
mičot, mičota - udubljenje u *kolumbi* u koje se ukopa izdanak krmenog *masiva*; još: *špina*
migavica - vrsta ribarske obalne mreže potezače

mihur, mihura -zbog neoprezna manevra prebacivanje gornjeg dijela jedra preko jarbola

miladura - sitni pijesak na dnu mora, plitko more uz kraj, mulj, glib, more je na tom mjestu svjetlo plave boje

milura - podmorski brak, plićak

mišanca - miješana riba, zelje i sl.

mlikotina - posve mirno more

modruj - vrsta morske ribe, modrak, tragalj, iz roda girovki - centra canthidae (Maena maena L.)

moha - mrežni materijal za manje mreže (za trate je *teg*)

mojaca - drvena posuda veća od barila, oko 70 l

mol - vrsta morske ribe iz roda bakalara, porodica mekušaca - gadidae (Gadus merlangus L.), boja pepeljasto srebrna s nijansama zlatkastog, trbuh srebrno-bijel, dužina do 80 cm, težina 1 kg, srednja lovna 10 dkg, živi na muljevitom dnu, meso vrlo cijenjeno, bijelo lako probavljivo bez osobito masnoće, sprema se na juvu ili pečen; pišmol

mola - zapovijed ispuštanja konopa ili mreže

molati - more se molati (popustiti) cimu, da brod parti

moli dupin - vrsta dupina, vrlo opasan za ribara jer tjera ribu

molivati - puštati ili popuštati konop ili mrežu iz ruku

monkul - stupić na pramčanom i krmenom boku broda za vezivanje užeta prilikom sidrenja broda

mont - kolotur pričvršćen za vrh jarbola za podizanje glavnog jedra

morina - veliki, snažni valovi

morka - orijentir na kopnu radi orijentacije na moru

morska zvizda - vrsta morske životinje (Asteroidea), morski križ, križalina, križar, križolina, divja obotnica, zvizdina, pizda

morski kukumar – trp, morski krastavac

mōstít, mastit - bojati mreže

moštac - željezni prsten s kukom koji kliže po kosniku radi razapinjanja pramčanog jedra floka; uže koje povezuje vrh kosnika s donjim dijelom pramčane statve

mošur - tuljak od deblje rozge (indijske – *cana di India*) za držanje igala za krpanje mreža

mōtā - mamac (za hobotnice)

motorin - brodica sa vanbrodskim motorom

motovilo - komad drva ili pluta za namatanje konopca ili tunje

mozak, možak - uže od vune ušiveno u zadnju *heru* latinskog jedra; krajevima je privezano za *venta(l)* i *poža(l)*; vertikalno uže na krajevima mreže koje spaja donji (*olovnji*) i gornji (*plutni*) rub mreže i na taj način učvršćuje mrežu po vertikali

mriža - mreža; ribarske mreže su:

- potezače (migavice, grip, šabakun)
- stajačice (jedostruke: gavunare, promj. 8-11 mm, buskavice, promj. 14-16 mm, srdelare, promj. 15-17 mm, bukware, promj. 19-22 mm, prostic,e promj. 20-30 mm, polandare, promj. 40-60 mm, tunjare, promj.

100-110 mm, sklatare, promj. 140-160 mm; trostruke: poponice, listarice, tarantele)

- povlačice (koće)
- plivarice (za sve vrste plave ribe)
- kombinirane (ciparice)

mrižina - veliki komad mreže bez pluta, olova i konopa

mrkenta - gola kamena obala neposredno uz more

mrlin - tanki konopac za dizanje zastave na brodu

mrok - ribolovni mrak koji traje 21 noć

mrtve bande - oplata broda podignuta iznad razine palube koja služi kao zaštitna ograda; prostor iznad palube

muc – besprizorni kojega bi još maloljetna za kaznu poslali u mornaricu i tamo bi bio izvrgnut najstrožem režimu života i rada i teškim kaznama

muja - tijelo hobotnice (bez krakova); glava hobotnice

mujača - bačvica za soljenje srdela

mu(l) – u suhozidu napravljen pristan za brodove; u mulu su brodovi bili privezani bokom uz obalu

mul – mjesto u luci gdje pristaju brodovi; gat, pristan, molo, izgrađeni dio obale za pristan brodova, s tri strane ga oplakuje more a sa četvrte je spojen s kopnom

mulet - mali mul, gat

muline(l) - istezalo za sidro na pramcu broda; drveno vitlo koje se usađivalo u *žavice* na *sajarima* pred *katinom*; okrećući ga prema sebi dvoje ribara je vuklo *šabatu*

mulinel – komad drva s ručkama za vući konop od kogoja

munkul - bitva na brodu (gajeti, leutu) za privez

murada - niska brodska ograda od drva (osobito na levutu); ograda, palubna ograda broda; đardin, dardin

murina - vrsta morske ribe iz roda jeguljka *muraenoidei* (*Muraena helena* L.), zmijolikog tijela, ugriz bolan, ujedeno mjesto godinama ostaje utvrđeno, boja smeđa ili žućkasta išarana tamnim nepravilnim vijugavim mrljama, dužina do 1,5 m, težina do 8 kg, srednja lovna težina 50 dkg, meso ukusno, mrina, morina, marina, morska zmija

murka - talog od ulja; služio za podmazivanje i zaštitu broskog dna

murluc - riba mol (*Merluccius vulgaris*)

murôda - gornja strana broda

muskavac - muzgavac, vrsta morskog glavonošca

mustač - komad drva koji izravno povezuje *opas* s *karocima* od krme i prove

mušula – dagnja; vrsta morske školjke iz roda *arcidae* - lađice (*Navicula noae* L.), boja mrkosiva, dužina do 10 cm, težina do 6 dkg, srednja lovna oko 2 dkg, drži se pričvršćena na stijenama, obrasla travom teško je uočljiva, meso ukusno i traženo, kopito, kunka, kunkula, kunkul, kunjka, mušul, mušlja, mošul, mušura, mušulja, školjka, školjak, škojak, Noina lađica; mušula dlakava (*Arca barbata*)

mušula - grablja na grtačici za vađenje mulja, pijeska, za produbljivanje dna mora

muzgavac - morska životinja iz razreda - glavonošci (Cephalopoda), roda - mekušaca (Mollusca), reda - Octopodi (osam krakova), muskavac, muzgovac; muzgavac mrki (Eledone moschata), dužina do 40 cm, težina do 0,5 kg, srednja lovna težina 0,15 kg, boja svjetlo-smeđa promjenjiva, živi na dubinama 30-200 m, kad se izvuče iz mora zamiriše po mošusu (moschata), jede se kuhano "na salatu"; muzgavac bijeli (Eledone cirrhosa) dužina do 60 cm

N

nadivat - nadjevati mamac na udicu

naješe - dio *fake* od *mankulov* na krmi do *karoca* o' krme

naješkati – staviti ješku, mamac

nakir - vozač šestog, glavnog vesla kojim se određuje pravac broda, upravitelj lađe

nanar, nanara - vrsta morskog pužića s kućicom iz roda trochidae (Monodonta turbinata born.), dužina do 4 cm, težina 1,5 dkg, srednja lovna do 0,5 dkg (200 kom. u 1 kg), jestiva, s intezivnim mirisom i okusom mora, skuhanu pužić vadi se iglom, ugrc, ogrc, naridula, narikla, nanjur, naridela, njanjar, puž, pužoč, špužić, šijak, šijica, dandulica, bunbuljak

napa - sama mreža bez olova, pluta (šuvra) i prstenova

napuniti, napunit - *votom* vezati konop (*požu, brac, npr.*) za *manku*; zategnuti užu ili mrežu

nava - stari, drveni veliki jedrenjak s 3-5 jarbola

naval - najamna cijena broda, brodarina

navežonje - veslanje protiv struje i valova da bi se brod održao na mjestu

navigacijun - brođenje, plovidba brodom

navigat, navigavat - ploviti morima, putovati brodom, brodit

navit - stisnuti, zbiti mrežu da riba ostane zbijena u saki

nestva – dio lovine, riba koju svaki ribar nosi kući

nevera – nevrjeme na moru

nerat - roniti

noled - najam broda, unajmljivanje

norak - ptica gnjurac

norit - roniti

noštromo - zapovjednik mornara koji neposredno upravlja mornarima i posadom, vođa palube, glavnik mornara na brodu

O

obalac - lučki radnik, batelant

obalut - oblutak, gladak i okruglast kamen izvaljan morem; obla kamenica, veličine tolike da stane u šaci

obarati - prestrašiti jato manje ribe iz šale ili zato da bi riba pobjegla u mrežu

oborit, oborita riba - cijenjene i ukusne vrste ribe, love se udicom, parangalom, vršama, popunicama i pod osti, nikad u velikim količinama; arbun, brancin; lubin, komarča, pagar, zubatac

obotnica, ubotnica - morska životinja iz razreda - glavonošci (Cephalopoda), roda - mekušaca (Mollusca), reda - Octopodi (osam krakova), hobotnica obična (*Octopus vulgaris* L.), krakatica, muškardin, mrkac, u Jadranu živi 11 vrsta, ima 8 jednakih krakova s dvorednim prijanjalkama, dužine je do 1,3 m težine do 15 kg, srednja lovna težina 0.75 kg (u Mediteranu do 25 kg), smeđe boje, ima sposobnost mijenjanja boje prema okolišu kao i nabiranja kože koju prilagođava teksturi morskog dna, lovi noću a danju se skriva u pukotinama kamenja, lovi se ostima " pod sviću ", vršama, brankanelom (motka s kukom), jede se kuhana " na salatu ", pod peku ili sušena

ocrviti mrižu - obojati ribarsku mrežu (najčešće u nijansu crvene ili smeđe boje)

očada - vrsta bijele morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (Oblada melanura L.), duga do 30 cm, težina do 60 dkg, srednja lovna težina oko 10 dkg, odozdo smeđa ili metalno-modra, bokovi srebrno-modri, trbuh sivosrebrnast, mala usta, ima jednu leđnu peraju koja je sprijeda poduprta bodljama, crna pjega obuhvaća repnu stapku, živi uz obalu, meso dosta traženo, crnorep, ukjata, češalj, mrkulja, ušata

oči - rupe na vrhu prove od broda (bracera, trabakul) kroz koji prolaze lanci kod sidrenja broda, u obliku spuža

očeta - očnica, prsten na brodu za vezati konop

oda cetiri - uže (100 m dugo) četvrto po redu od kraja mreže prema obali radi povlačenja potegače (*trate*) prema obali

oda dvi - uže (dužine 100 m) drugo po redu od kraja mreže prema obali radi povlačenja potegače (*trate*) prema obali

odmèt - udica samolovka

ohlep - udar vala o obalu ili udar od obale odbijenog vala

oližnice – mreže od finoga konca, s manjim okama, nije duga nego visoka

olovnica - komad olova uvijen oko užeta na donjem obrubu mreže, u funkciji utega

olovnjo, olovo - donji rub mreže s nizom olovnih utega

olvornit - skrenuti brod

opas, opasa - vanjski završni *madir* koji je povezivao sve *glave*

oplata - daske (platice) s kojima je opšiven vanjski dio broda od razine mora do kovidura

orac - jidriti na orac, jidriti u vjetar

orada - vrsta morske ribe, vidi komarča

orca - smjer kretanja jedrilice u vjetar, kada vjetar puše preko prove; konop kojim se čelo lantine trokutastog jedra diže ili spušta; privjetrina broda koji se kreće

orcat, orcavat - skrenuti brodom prema vjetru

orce, orac - konop kojim se vrh lantine (*štelo*) vezuje za jarbol i tako regulira kut pod kojim će visjeti jedro u odnosu na horizontalnu liniju broda i okomicu jarbola; *idriti naorac* - jedriti tako da se brod navodi maksimalno na vjetar

orišac - vrsta uzla za vezivanje sartija

orma - deblji konac za armanje (uređenje, opremanje) mreže

ort, orti - ribolovni alat; kompletna ribolovna postava uključujući i brod i posadu

oslić - vrsta morske ribe iz roda mekušaca - gadidae (Merlucius merlucius L.), tijelo vretenasto dugo i nježne građe, s velikim ustima i dva reda oštrih zubi, boja srebrnosiva prema dolje bijela, dužina do 95 cm, težina do 5 kg, srednja lovna oko 20 dkg, po obliku tijela i ukusu sličan bakalaru, meso vrlo cijenjeno, bijelo lako probavljivo bez osobito masnoće; tovar, molić, murluc

osti - nazubljeni harpun na dugom štapu za lov na ribe

ošit - drvena pregrada između *santine* i provenog (ili krmenog) potpalublja

ošmica - vrsta jednostavnog uzla za vezivanje udica

oštro, oštrol - vjetar koji puše točno s juga

ovčica - vrst ribe, vidi arkaj

ozubatac – vrsta ribe, zubatac

P

padela - široko dljeto za kalafatavanje drvenih brodova

pagar - vrsta ribe iz obitelji ljuskavka (*Pagrus pagrus* L.), boja čisto rumena, prema dolje preljev na srebrno, dužina do 75 cm, težina do 8 kg, srednja lovna težina 0,5 kg, meso vrlo ukusno, krunaš

paha – dio mreže između plutovnica i olovnica; spletena je od konca različite debljine i različite je veličine oka; razlika u debljini konca i veličini oka paha čini glavnu razliku među brojnim mrežama stajaćicama

paha – mrežni teg, dio ribarske mreže

paj - od drva osobito oblikovana posuda s ručicom, namijenjena odstranjivanju (izlivanju) tekućine iz broda (iz *lokoč*)

pajer - okrugla sprta (vrsta zatvorene košare), za ribu (od vrbova šiblja); okrugli koš, sprta za ribu od šiblja vrbe, kašeta za držanje ulovljene ribe; drveni plitki sanduk za ribu (danas i od plastike)

pajet - bokobran, branik, odbijač od rogoza ili od konopa na brodu

pajola, pajo(l), pajoli, pajul, pajuola - daska (više njih) kojima je prekriveno brodsko dno i lokoče; drvena podna daska (podnica) čamca ili broda; pomična drvena podnica broda, daske za pokrivanje dna broda

pajulac - prostor između banka od katine i pramčane palube u falkuši, a pripadao je *švićoru*

pajuloda - svi dijelovi brodske podnice

pajun - mornarska brodska postelja od slame, slamarica, slamnica

pajun – prostor u barki pod palubom, za sakriti se od kiše ili prileći

paka(l) - crna borova smola koja se koristila kao vanjski premaz

paklina, pakol - borova smola kao zaštitni premaz za brod, pegula; mazalo se podvodni dio brodske oplata i spojeve madira

pala - donji širi dio vesla, onaj koji se uranja u more; donji prošireni dio vesla

palac - brk od *mulinela*; muline(l) je imao po četiri brka sa svake strane po jedan; zapornik za veslo na boku broda u obliku palca

palac - drvena rašlja za vesla na brodu; uporište za veća vesla

palada - zaveslaj

palamida – vrsta morske ribe, iz roda *seomberomoridea* (*Sarda mediterranea*), polanda, polandrún, pastirica, smučaš, izdužena vretenastog tijela, velike glave i jake čeljusti, boja tamnomodra prema dolje srebrnasta, gornja polovina tijela koso isprugana, dužina do 70 cm, težina do 9 kg, meso vrlo ukusno, palamidi je sličan trup (*rumbac*, *tumburel*) koji je bez osobitog ukusa

palandera, palanduara - mreža za lov palamida, gofa, zubaca

palastura – vrsta velike školjke

paleta - drvena plosnata lopatica koja služi kao pritiskač glava srdela prilikom soljenja da bi što više izlučile ulje, kojega se valjalo što prije osloboditi radi kvalitete slane srdele

palingar – parangal

palmeta - palubica, zatvoreni dio prove ili krme na brodu

palj - drvena naprava za izbacivanje vode iz barke

panamež - trgovački brod pod panamskom zastavom

panatika - hrana, namirnice na brodu za duže vrijeme

pandul - upleteni kraj tanjeg konopca tako da je prikladan za dobacivanje na obalu kod pristajanja i priveza broda

pandula - tanji konopac koji se nadoveže na brodski konop da ga se lakše može dobaciti na kopno pri pristajanju broda

panel – ribolovno pomagalo s četiri špaga na kojima su udice, dva traka su tanja a dva deblja

panela – ribička ješka, mamac za ribe

panga - pomoćni motorni čamac u ribolovu plivaricom

pangiero - mornar zadužen za upravljanje pangom

paniže(l), panižel - prvi *madir* do *kolumbe*; malo deblji od ostalih; prvi *madir* od kobilice, koji se penje uz obluk (*karoc*) do *ašte* (ravni dio statve) te je stoga tordiran

panula - vrsta ribarskog pribora, bacalo, potezac, služi za ribolov u pokretu, jaka uzica dužine 6- 8 m s dvije jake udice s mekom (srdela, knez, crnjul), jedan kraj s olovom, drugi s najlonom dužine 40-60 m povlači se iza krme broda uz laganu vožnju (1,5 Nm/h)

panulat, panulavat - loviti ribu pomoću panule; potezati tunju s krme, u vožnji

papafig - najviše križno jedro na srednjem jarbolu

papafiguli – jedra na istom jarbolu

papalina, papalinjok – vrsta morske ribe; saraga, sitna plava riba iz roda srdjelka - clupeidae (*Culpea sprattus* L.), sardelina, dužina max 14 cm, težina 1 dkg (100 kom. u 1 kg), modro-zelenkaste boje koja prema trbuhu prelazi u srebrnkastu

Paparella - veletrgovac ribomaterijalom iz Splita (prije 2. svjetskog rata)

parada - lijeva strana broda i veslo na toj strani; nije tipičan murterski termin, koristili su ga *ludranti*; u Murteru se kaže *prova* (*veslo o' prove*)

paramar - ograda na ribarici kako mreža ne bi pala u more

paranak - koloturnik, uređaj od konopca i bocela za dizanje tereta

parangal, parangol - ribolovno oruđe, oprema (tj. niz udica vezanih na konopcu); vrsta ribarskog pribora, niz udica na dugačkom konopcu, dužine do 4 km s 1000 udica, najčešće 60-100 m dužine s 15-25 udica na razmaku svaka 4 m; udice privezane kratkin tunjama na dugom špagu, u razmacima od po jednog metra; s ješkon se topi ujutro, a vadi u zoru (dobar za ugore)

parapet - pregradni „zid“ koji odvaja različite dijelove u unutrašnjosti broda

parašola – platno za mrežu

parić, parići - malo veslo kojim se vesla jednom rukom, par manjih vesala kojima vesla jedan čovjek

parić - dugo veslo

parići - vesla

parobrod - vrsta putničkog i teretnog broda, vapor

paroket - u pomorstvu vrsta jedra

paron, parona - vođa (broda)

parong - sustav kolotura za izvlačenje ili porinuće broda

paruada - prednje veslo na leutu ili gajeti

parun - vođa ribarske družine, obično vlasnik broda i mreža, paron

parvo - skupina ribara koja s obale vuče mrežu potegaču s kraja mreže koji je prvi išao u more prilikom opasivanja ribljeg jata

pas - obojani drveni *opas*

pas - vrsta morske ribe iz roda mekaša - triakidae: pena, bjelopjeg dužina 2,5 m, težina do 35 kg (*Mustelus asterias*); iz roda kučaka - carcharhinidae: butor dužina do 2 m, težina do 30 kg (*Galeorhinus galeus*), volonja dužina 3,8 m, težina do 300 kg (*Hexanchus griseus*), modruj dužina do 3,2 m, težina do 150 kg (*Prionace glauca*)

pas – daske s jedne i druge strane čamca, u obliku malog kanala; pas se stavljao uglavnom za ukras, ali i kako be se barka povećala

pasajica – dugi čavao za spajanje rebara u barci

pasarela - daska za ulazak na brod

paš - sežanj, duljina raspona ruku, ribarska mjera za mjerenje duljine i dubine

paša - planktonska masa
pašajica - dugački okrugli komad željeza različita profila (12- 20 mm) s glavom na jednom a s maticom i navojem na drugom kraju, duljine dvadesetak i više cm; služi za spajanje glavnih konstruktivnih dijelova broda
pašara, pasara - vrsta manje brodice oštrog pramca i široko odsječene krme, služi za sportsko ribarenje i jedrenje, vozi na vesla i jedno jedro, nestabilna i slabo vozi, nosivost do 1 t, dužine 3-6 metara
pašarica - riba pasara (*Fam. Pleuronectidae*)
pašarin - tanko uže omotano oko lantine kad se jedro savije
pašarun - oveća barka 8-10 m, tipa pasare
pašma - krivi komad drva, širi od *karoca* i *kolumbe*, u koji se zabijaju sve daske u oplati
pašôj - put / protok ribe u ribolovu
paštura - kameni ili željezni stup na obali za privez broda
patana – vrsta barke, batana
patarac - zaponac koji drži jarbol uz pripone
pauk – vrsta morske ribe iz roda paukovka - (*Trachinus draco*), ranj, naša najotrovnija riba, ima vrlo otrovne bodlje, na škržnim zaklopcima po jednu a na leđnoj peraji do 7 crnih bodlji, izdužena tijela, izbočenih očiju, usta ukošena prema gore, boja žućkasto-smeđa s kosim crvenkastim ili ljubičastim prugama, sa strane nabacane crne pjege, dužina do 37 cm, težina do 60 dkg, srednja lovna oko 7 dkg, meso ukusno; ima više podvrsta, najmanji ali najotrovniji je pauk bilac (pržinar) koji živi u pjeskovitom dnu, zakapa se u pijesak iz kojeg vire samo crne bodlje pa je opasan ako se nagazi, mjesto bolnog uboda krvari, natiče i trne, otrov treba isisati a ubodnu ranu držati u vrućoj vodi (oko 60°) i što prije otići liječniku, ostale podvrste su mrkalj, crnac i žutac (“četvorica braće puna drače”), ranj
pažuha - dio sake mreže trate; saka je imala 4 pazuhe, koje su služile radi ojačanja sake da ne bi pod pritiskom ulovljene ribe ispucala
pecat - loviti ribe na tunju i udicu
pedoča - vrsta morske školjke (*Mytilus galloprovincialis*), boja crno-modrikasto, iznutra blijedo-sedefasta, dužina do 15 cm, težina do 20 dkg, srednja lovna oko 4 dkg/6 cm, ukusna i tražena, dagnja, dagnica, daganja, daglja, datul, fratar, kućica, klapunica, klampunica, mušula, mušlja, mušja, crna mušja, mušur, kunjka, pajić, pidoč, pidoča, pijoč, ušenak, uš, pizdica
pegula - crna borova smola kao zaštitni premaz za brod, paklina
pekja - prsten od *spicana* konopa na *mantu* koji se natiče na jarbol; na njega se vješa *manat s gindarešama*
pendulanje - povlačenje mamca iz barke u pokretu
penta – vanbrodski motor
penun - debljenjak, donji križ kod četverokutnog jedra
periska - vrsta velike morske školjke, vidi loščura
pešekân - morski pas

pešijera - ovalna posuda za pripremu ribe
peškać – gaz, vodena linija
peškadur, peškatore - ribar
peškafondo - pribor za lovljenje liganja, sipa; vrst ribarskog pribora za lov liganja, povraz s nizom udica ili čeličnih bodlji uz štapić s olovom, lovi se pola metra iznad dna ujednačenim potezanjem, na dubini od 25-40 m; varalica, skosavica za lov liganja
peškarija, peskarija - ribarnica
peškaruša - prodavačica ribe, svađava i brbljava žena
peškat, peškati - gaziti (za brod), utonuti; biti uronjen, imati gaz u moru
petica - krajnji krmeni dio kobilice (kolumbe) broda
petrovo uvo - vrsta morske školjke (*Haliotis lamellosa*) koja izvana kamenosiva sa zelenkastim mrljama, iznutra sedefasta, dužina do 10 cm, težina do 4 dkg, srednja lovna oko 1 dkg, služi za ukrašavanje, uho sv. Petra, divojačko uho, ušenak, morsko oko, šanpijero, srebrnica, zlatuša, puzlatka, pozlatura, zlatarica, pužaljka, piždača, pizdica, krivelj, šašurka, sasurka, svičica, misec
pic - vrsta morske ribe iz roda ljuškavka - sparidae (*Puntazzo puntazzo cetti*), koja mutno srebrnkasta sa poprečnim prugama, dužina do 47 cm, težina do 2,5 kg, srednja lovna oko 15 dkg, šiljac
pical - uzica s uzlom za koju se veže uže od mreže da se lakše vuče, za njega je vezan krok uže kojim se opaše ribar kada isteže mrežu
pico(l), picola - otvor na provi broda i prostor između provenog *karoca* i *purtele*
picun - prednji ili stražnji dio *panižela*; prostor ispod palubice (škafa) prove ili krme broda; madir uz kolumbu
pićak - piok parangala koji je vezan za *majstru* (glavnu nit), a na kraju mu je vezana udica
pijumbin - olovni uteg koji se stavlja na mreže ili udice
pila - manji bazen u ribarskoj baraci u koju se s poda cijedila salamura iz barila posoljene ribe
pila – mjesto za mašćenje mreže
pilot - lučki službenik koji prihvaća brodove, brodski navigator (peljar)
pinica – maona, teglenica, ponton, manji trajekt
pirka - sitna morska riba iz roda vučica - serranidae (*Serranus scriba* L.), koja rumeno-smeđa s prijelazima u ljubičasto ili modro, ima smeđe uspravne široke pruge, dužina do 28 cm, težina 30 dkg, srednja lovna oko 4 dkg, meso ukusno, pirak, vuk, špijun, burača
pístijêj - morski krastavac, trp
piškijêra - ribnjak, ribolovno područje
pišmol - vrsta morske ribe (*Gadus capelanus*), koja sivo-srebrna, dužina do 32 cm, težina do 30 dkg, srednja lovna oko 3 dkg, meso ukusno ali ne osobito traženo jer je lako pokvarljiva, golica, pišmolj, ugotica
pizdica - vrsta morske školjke, vidi pedoča
piždacina - meduza

pjatast - brod plitkog gaza
pjok - kratki privez udice na ribičkoj struni (tunji)
pjombadura - u pomorstvu upletak od konopa
plivarica - mreža koja pluta
plotica - vrsta ribe u neretvanskim kanalima
plušćo - platno za prenošenje manjih mreža
pobuk - okrugla ploča natakuta na motku, a služi za udaranje po površini mora radi tjeranja ribe u mrežu; na štapu nataknut drveni čunj, s izdubenim dnom, kojim se okomito udara u more, da se ribe plaše; bucalo, bucaljka
podorati - klizanje sidra koje nije dobro uhvatilo prilikom sidrenja
pojat - okrenuti brod niz vjetar
pojla banda - naziv manevra u jedrenju kad se jedrilicom skrene niz vjetar u stranu, neugodan i opasan manevar, jedreći s vjetrom u čistu krmu, nagla promjena vjetra ili pokret kormilom prebacuje jedro na drugu stranu broda, u tom se trenutku lantina naglo prebacuje (što može biti opasno za onog koji se brzo na vrijeme ne sagne (ne zove se lantina zaludu - bum), pojat a la banda
pojabandat - činiti manevar prebacivanja jedra s jedne na drugu stranu jedrilice
pojôda - sklanjanje broda u luku uslijed nevremena
pojovonje - skretanje barkom niz vjetar zbog nemogućnosti održavanja smjera
pojuada - vjetar u krmu prilikom plovidbe na jedro
pojubit - pramcem broda udariti o kraj
pojud - muljevita plićina
pokaporta - drveni poklopac (i više njih) koji se stavlja preko otvorene *santine* radi zaštite od mora
polandara - vrsta ribarske mreže za lov polandi (palamida); mreža napravljena od debljeg konca i većeg oka za lov trupaca i palamida
poléna - lik žene ili životinje na pramcu broda, kao ukras
polônda - velika plava riba
polšić - poviti mrežu tako da se ne može vertikalno prostri u moru jer donji dio mreže s olovom prijeđe preko gornjeg gdje je pluto
pomula – ukrasna kugla na vrhu jarbola
ponta - manje pristanište za čamce
popličati - zarubljavati krajeve mreže
poplit - deblji konac za rubove mreža
poponica - vrsta troslojne ribarske mreže stajačice
poprova - unutrašnji dio broda u blizini (ispod) pramca
popun, tonoto – mreža koja je imala najveće oko i najdeblje konce (za lov jastoga, hlapova, grancigula i drugih rakova)
popunica - vrsta ribarske mreže, trostruka mreža stajačica za lov ribe uplitanjem
porat - luka, pristan
porinuti - gurnuti brod u more

porporela - valobran, nabacano kamenje koje ima funkciju da ublaži udarac valova

portela - otvor s poklopcem na palubi broda kojim se spuštalo pod palubu

portofranko – carinska slobodna luka

pošta, posta - ribolovna pozicija na moru gdje se očekuje da ima ribe

poštarc - školjka prstac

potegača - vrsta ribarske mreže

považanje – polagano kretanje svičarice do mjesta gdje se baca mreža

považati - kod slaba vjetra ili prilikom okreta u *burtižanju*, voziti veslom *ispo'vitra* da bi se koliko toliko držao željeni smjer, odnosno postiglo ubrzanje nakon okreta

povit - uviti mreže pri bacanju u more tako da se ne mogu prostrijeti i ne love

povuj - vrsta dubinske morske trave

poža - konop kojim završava latinsko jedro na krmi; nateže se ili pušta zavisno o smjeru vjetra; *po pože* - (*idriti u po pože* - jedriti tako da vjetar dolazi pod kutom 45 % u odnosu na krmu)

poža(I) - ojačani dio jedra ispred *pože*

požati - popustiti snazi vjetra i usmjeriti brod niz vjetar

prag - hrastovi komad drva od lijevog do desnog *kovidura*, visine cca 15 cm; dijeli provenu palubu od *štorat*

pravić – vrsta riječkog cipla

prebarkati - premjestiti brod ili više brodova; premjestiti nešto s jednog broda na drugi; prenijeti brodom

pibrat - presložiti mrežu za ponovno bacanje u more

prigrada - vrsta ribarske mreže

prikoštati – pristati plovilom uz obalu

prilipak - vrsta morske školjke (*Patella coerulea* L.), dužina do 7 cm, težina do 1,5 dkg, živi priljepljen za kamen, meso tvrdo ali ukusno, od primoraca traženo, jede se sirovo i kuhano, najbolje u hladnijim mjesecima jer mu je meso tada najmekše, lupar, lumpar, pantalena, prilipac, prilip, čupak, čupka, čaparun, cuka, dahnica

prima - prvi po redu veslački prostor od krme u falkuši

primula – dio parangala na koji se vezuje udica

principal - vlasnik broda, brodovlasnik

pripošt - vrsta jednostruke mreže stajačice

pripošt - mjesto pogodno za ribolov

pristupak - mjesto na kojem se veže brod

prišikovat - odvajati ribu na manje količine u mreži prilikom prebacivanja u brod

prišipot - prebacivati ribu *špurtelom* iz *šake* u brod

pritanj – konop kojim ribar drži mrežu

propela, propeler, prepela - brodski vijak, jelica

prostica - vrsta ribarske mreže; obična mreža stajačica, dužine 100-120 m

prostrica, ušatara – vrsta mreže namijenjena za lov ušata, šnjura, lokardi i sl.

prova, pruova - prednji pokriveni dio broda; *vitar de prova* vjetar suprotan smjeru kretanja broda; pramac broda

provir - ime za vođu ribolova na leutima i gajetama

prstac – vrsta školjke iz roda mytilidae (*Lithophaga lithophaga* L.), boja smeđa, dužina do 12 cm, težina do 4 dkg, srednja lovna 2 dkg, živi u kamenu do 80 godina, meso odličnog ukusa, jede se i prijesno, prstić, prst, prstavac, prstenak, naprstak, datula, datul, datol, datal, datulj morski, dataala, patala, kunjka, mušlja piraneza, kamotoč, zaštićena vrsta

prstavac – vrsta školjke

pržina, paržina - morski pijesak i sitni šljunak za gradnju

pržinar – brod za vađenje i prijevoz pijeska

pučina - duboko, otvoreno more, daleko od kopna

pulena - drveni kip na pramcu broda, ukras na provi

pulenat - zapadni vjetar, smjer Z, jak i neugodan, diže "mrtve" valove, zavalja more

punat - daska – mostić za ukrcaj na brod, pasarela

punta – krajnja točka poluotočica

puntin - uski pojas kopna koji ulazi u more i tako tvori uvalu

puríc - najuži dio broda, u provi ili krmi

puríc - morska trava (*Posidonia*)

purpurela - lukobran

purtela - drveni poklopac kojim se pokriva *picol* (otvor na provi) kada u njemu nema nikoga; poklopac i otvor na palubici (škafu) prove ili krme broda, portela; otvor na krmenoj palubi u kojem stoji *švićor*; buža s poklopcom na provi broda, za ući u pajun; poklopac palubnog otvora; vratašca na krmenoj ili pramčanoj pregradi

puruara - vrsta ribarskog alata: mrežasta vreća na metalnom obruču s dugačkom drškom

puto – pluto; gornji rub mreže s plutima

putora - sinjal od pluta

R

raglu - gumena varalica u obliku ribice

raj – kotač koloturnika

ramadura - bakreni oblog broda

rampin - kovano sidarce vezano za konop za vađenje predmeta iz mora, zapinjač

ranač - mornarska postelja od nategnutog jedrenog platna koja se sklapa; mornarska torba

randa - sošno jedro u obliku trapeza s okomitom prednjom stranom

ranpin - željezni klin na kojemu visi ribolovni pribor (jedna ili više velikih udica); više željeznih kuka, koje su se oko dužeg kraka veživale

varenjen oli žicon; ranpin o duljih i debjih kuka služija je u barkama ka pomoćno sidro, a manji i tanji za vađenje stvari koje bi pale u more oli u bunar; kad bi to bija mac udica, onda je služija za loviti lignje

rapala - umjetna ribica za lov liganja

rasfalkon - bez falaka, gajeta falkuša kojoj su skinuti falci

raskuserbati - raskinuti zajednicu između dva ili više ribarskih brodova (*kusierbu*)

rašketa - alat za struganje ploha, strugač, strugaljka, pločasta željezna poluga naoštrena na obje strane, služi za struganje hrđe, guljenje boje, skidanje školjki (kamenice, mušule) sa sika

rat - rt, izduženi dio kopna u more

razma - desna strana prove, bez *fake* radi jednostavnijeg manipuliranja artima, osobito mrežama; drveni obrub broda, nogostup okolo brodice

razme – prvi mandir na provi

razvezat se - vezati brod za provu i krmu s kraja na kraj uvalice

raža - vrsta morske ribe hrskavišnjače reda poligača (*Batoidei*), najčešća raža kamenica (*Raja clavata* L.) - ražina, rada, kamenica, koštenjača, spljoštenog tijela, usta na donjoj strani, koža vrlo hrapava s rasutim ostrim bodljama, dužina do 2 m, težina do 8 kg, srednja lovna oko 1,5 kg, meso ukusno (lešo), druge vrste: (*Torpedo ocellata*) - drhtulja, drtuja, trn, trnjača, tarpina, žigulja, letrika; (*Raja miraletus* L.) - barakulica, baraka, barakokula, marangulica, mekušica, raža liša, plašilo, pašarica; (*Raja macrorhynchus*, batis) - raža volina, volić, nosatica, kljunka, dugonoska, štramac, golub; (*Trygon pastinaca*) - žutulja, sova, viža, šunj, šiba, krastavica; (*Gymnura alta vela*) - viščica, leptirica, sokol, raža bez boda; (*Raja aquila* L.) - golub, crni golub, fratar gulib, viža, biskup, mutra

ražormot - rasporemiti brodsku opremu ili ribolovni alat

rebatajica - odbijanje morskih valova od obale

redina – sak, okvir s mrižon i ručkon za vaditi ribu iz mora

reful – nalet vjetra

refulin - mali vihori na površini mora

rejdur - staklena kugla omotana mrežom koja se vezuje za sidreno uže plutače ribolovnog alata i stavlja ispod površine mora da bi držala uže vertikalno i spriječila ga da zakači dno

remulin - vir na površini mora od morske struje

remurč - tegljenje drugog broda po moru

remúrčat - tegliti brod

reparat - nadopuniti ribom baril u kojem se već posoljena riba slegla pod pritiskom utega

reštija - zaostatak, valovitost mora nakon prestanka vjetra

revoltat - preokrenuti parangal iz posude radi sređivanja, ponovnog namještanja udica na obod posude (*levandure*)

riba ol maše - plava riba

ribarščina, ribarija - ribarenje, bavljenje ribolovom

riforac - bilo kakvo ojačanje konstrukcije na brodu, pojačanje

riganio – rub ribarske mreže s vrhom od pluta, plitnicom, a dnom s olovnim utezima, olovnicom
rigeta - željezna plosnata traka koja se stavlja na *karoc* o' prove radi zaštite provene *ašte* u slučaju da brod udari u obalu
rinforac - ojačanje jedra na krajevima
rolada - valjanje broda
rolat - ljuljati se brodom s boka na bok
roncov - (o slanoj ribi) smrdljiv po pokvarenom ribljem ulju
rongavina - okus pokvarene slane ribe koja je uhvatila miris po ribljem ulju
rošpa - grdobina
róta, ruta - smjer, pravac kretanja broda
rucaj - okrugli i uži dio vesla, koji se drži u ruci za vrijeme vožnje; ručica vesla
rucjok - orčaš, mreža kružnog oblika koja se poput lasa baca s ramena na jato ribe koja pase u plićaku (cipli, salpe)
ruj – smrča, zimzelen grm čije lišće služi za dobivanje tinte za bojanje i konzervaciju mreža
rujota - tamnozeleno tekućina koja se dobiva tako da se drvenim mlatom gnječi grane smrče i potom se ta masa stavlja u morsku vodu te se procijedi, a služi za bojanje i konzerviranje mreža stajaćica

S

sabja - vrsta morske ribe iz roda zmijičnjaka - trichiuridae (*Lepidopus caudatus*), dužina do 2 m, težina do 3 kg, srednja lovna oko 30 dkg, boja srebrno-bijela, sablja, kurdela, luzina, kaiš, špigeta, mač, špada
saburna – balast koji se ugrađuje u brod radi stabilnosti
sajar - od čvrsta i debela drva napravljen rub koji uokviruje *santinu* broda
sak - vrsta ribarske mreže
saka – dio mreže (vreća) u koju se skuplja riba
salamura - tekućina u kojoj stoji slana riba; otopina kuhinjske soli za soljenje ribe
salbun, salbunada, sarbun, sabun - pijesak, pješćana obala
salbunjer, salbunjera - brod za vađenje i prijevoz pijeska
salpa - vrsta morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Boops salpa* L.), ovalnog simetričnog tijela, male glave i malih ustiju, boja sivosrebrna s desetak uzdužnih zlatnih pruga, dužina do 50 cm, težina do 3 kg, srednja lovna oko 15 dkg, hrani se izmetom i algama salpuca, meso srednje cijenjeno; salpuša, sopa, sapulina
salpati – izvući mrežu ili parangal; dignuti sidro
salvomine – pojas za spašavanje
santina - nepokriveni dio broda (levuta, gajete i kaića) koji uokviruju s lijeva i desna *sajari* od *kovidura*, a sprijeda i straga pokrivena prova i krma; najniži dio u brodu gdje se skuplja voda, sljevnica; prostor ispod

brodske podnice; središnji, unutarnji dio broda uz samo dno, u kojem se obično nakuplja prljava voda (more, gorivo, ulje i dr.); dno, korito broda

sarće - pripone jarbola, konopci koji učvršćuju jarbol (danas od nehrđajućeg čelika, opletenice, sajle)

sartija - konop koji učvršćuje jarbol sa svake strane; pripona jarbola

sartige – konopi što drže jarbol

sarun - vrsta plave morske ribe (*Trachurus trachurus*), srodnik srdele, velike glave spoljoštenog tijela, boja blijedo modro-zelenkasta a trbuh bjelkast, po sredini boka od glave do repa ima prepoznatljiv niz rošnatih štitića koje treba odstraniti, dužina do 40 cm, težina do 1,8 kg, vrlo proždrljiva riba, lovi se panulom, meso ukusno; šarun, širun, šnjur, šur, šuvar, mužikant, sklapavac

saurna - balast (obično taman) koji se raspoređuje po brodu radi stabilnosti ili boljeg jedrenja

saviti - s pomoću *turnele (uzice)* tako privezati skupljeno jedro uz *lantinu* da ga vjetar više ne može otvoriti

savur - način pripremanja ribe koje se nakon pečenja posole i preliju vrelim uljem, lukom, peršinom, paprom, kvasinom i ruzmarinom (tako pripremljena riba može dugo stajati); kiselo-slatki začim u kojemu se konzervira riba

savura - balast, šljunak, sitnije kamenje koje se obično ugrađivalo u beton ili u zidanju poljskih zidova, na dnu broda za postizanje ravnoteže, saur

seka – uzvišeni dio morskog dna, mjesto gdje se lovi riba

sidrat - sidriti brod

sidrina - dugačak konop koji je privezan za sidro, konop za sidrenje

sidro - četverobrko i kovano; gajete i levuti imaju po dva sidra: za redovitu upotrebu *malo*, privezano na *lancanu*, i *veliko* u pričuvu; kotva, ankora, težak metalni predmet za vezivaje broda na otvorenom moru

sika, seka – podvodna hrid; stijena u moru, podmorski ili nadmorski greben, mrkjenta

sinjal - plutača kao oznaka za ribolovni alat u moru

sipa - morska životinja iz razreda - glavonošci (Cephalopoda), roda - mekušaca (Mollusca), reda - Decapoda (deset krakova), iz roda sipa (Sepiidae), u Jadranu živi 16 vrsta; sipa obična (*Sepia officinalis*), ima 8 kratkih i dva duga kraka s 5 ili 6 prijanjalki, dužine do 60 cm, težine do 3 kg, srednja lovna težina 0,5 kg, promjenjive boje, kod napada brani se izbacivanjem crnila, u toplijem dijelu godina približava se obali na dubinama 10-30 m, jede se pržena, na brujet i kao crni rižot

skaca – komad drva koji učvršćuje postolje jarbola

skala - dugi *pajo(l)* od *tresa* u prvi do *sturića* u krmu; drveni mostić (daska) od broda do obale (pristaništa); daska preko koje se ulazi u brod

skalada - navoz, saonik, vlakna za izvlačenje broda

skalada - oseka, povlačenje mora

skavec od ribe – drvena posuda (barilce); mali senjal

sklatuara - vrsta mreže stajačice za lov veće bijele ribe, pasara

skomenčivanje - sastavljanje ravnih glava (*kalata*) i krivih glava (*copula* ili *korbi*)

skosati, kosati - loviti lignje pomoću "skosavice"

skosavica - ribolovni alat za lov liganja

skotarija - skupni (pogrdni) naziv za premalene ribe, nevrijedne za jelo

skursija, kursija - srednja daska (platica) na palubi; ide od *karoca* o' prove do *štorat*; obično deblja od ostalih

skuša - vrsta plave ribe, koštunjača iz roda skušovka (*Scomber scombrus* L.), iz skupine "sitna plava riba", vretenastog tijela, grabežljivac odulje šiljate glave, snažnih čeljusti i nazubljenih usta, dvije leđne odvojene peraje, prva s 11 tvrdih iglica, duboko urezane repne peraje, dužina do 45 cm, težina do 90 dkg, na leđima je modre do tamno-zelenkaste boje s oko 30-ak poprečnih crnkastih valovitih pruga, na truhu bijelo-srebrnkasta, meso traženo; vrnut, škobar, skrdinula, sira, golčić, golac

slätina - kamena pregrada za pranje rublja na utoku slatke vode u more

smokvica - vrsta ribe iz obitelji usnača - labridae (*Labrus bimaculatus*), boja narančasto-žuta s modrim, zelenim i crnkastim prugama, dužina do 40 cm, težina do 90 dkg, srednja lovna oko 15 dkg, po bojama jedna od najljepših riba, smova, figa

smorac – vjetar koji puše s mora, maestral

soha - rašljasto oblikovan komad drva (najčešće od smokovine), usađen u *škatulu* na *koviduru*; u sohi se drži veslo za vrijeme vožnje; rašljasta motka na krmenom i pramčanom boku leuta na koju su se polagali lantina i kosnik (*baštun*) kad se nije jedrilo; nosač vesla pri veslanju na leutu ili gajeti

spicati - krajeve dvaju konopa spojiti bez čvora, tako da se *file* međusobno isprepletu, što spoju daje iznimnu čvrstinu

spona - konopčić kojim se jedan dio (*budel*) višedijelne mreže (*šardelore*) spaja za drugi

spreža - kamena bita na mulu za privez broda

spuga, špuga - morska spužva

srdela - vrsta sitne plave ribe, sardela, sardina, iz roda srdjelka - clupeidae (*Sardina pilchardus sardina risso*), riba iz porodice sleđeva (*Clupeidae*), duga do 25 cm, težine oko 3 dkg (30-35 komada u 1 kg), gore modrikaste i zeleno-maslinaste a dolje srebrnaste boje, po svijetlim bokovima ima modru prugu s karakterističnim nizom crnkastih mrlja, prekrivena velikim ljuskama koje lako otpadnu, srodnici su joj srdelica ili papalina (*C. Spartus*) i sarun (*Calosa*); treba je razlikovati od dosta slične vrste - divlja srdela, ćepa, lojka, kubla (*sardinella aurita*) veća od srdele (naraste do 54 cm težine i do 4,5 kg težine, srednja lovna težina 1 kg), s puno drača, ima veliki broj sitnih kostiju poput iglica; sardela

srdelera - mreža za lov srdela

srdeline - male srdele

rdun - čvršći dio mreže (npr. uz konop s olovom ili plutom); vrsta nejestive plave ribe

rieda – veslo na desnoj strani gajete, smješteno točno na sredini broda, drugo po redu

stanjat - učiniti brod vodonepropusnim

star - stara mjera za tekućinu

stiralo – mjesto gdje se suši mreža

stiva - brodsko spremište za teret

stopa - komad zaobljena drva ovješena o *mankule* i nataknut na *karoc* o'prove; služi kao nogostup kod većih brodova bez kljuna

strašin – mreža za lov girica

struga - posebno prokopani kanal u koji se penje (postavlja) tratun (mreža za loviti jegulju)

struk – tanji dio vesla između lopate i gornjeg širokog dijela

stupa - kučina koja se nabijala u kimente prilikom *stupanja*

sturić - od dna broda visoko podignuti *pajoli*, obično u krmenom dijelu, radi lakšeg veslanja i kretanja posade u ribolovu

suartige - ljestve za uspinjanje na vrh jarbola

surgadina - pomoćno sidro, predmet koji zamjenjuje sidro za privremeno sidrenje (prirodno probušeni kamen, sidro mekih krakova, da se može ispraviti ako zapne u škrapu); omanje sidro

surgadina, surgadin - lanac ili konop od sidra; sidro s konopom

surgan - usidren, bačen (u more)

surgat, surgati – baciti sidro u more

svičar - ribar u ribolovu "pod sviću" koji je na pramcu, pali sviću - feral i upravlja brodom svičaricom; vođa pomoćne brodice kod ribolova

svičarica – vrsta broda; ribarski brod koji kod ribolova upotrebljava umjetnu svjetlost (svijeću), nekad je na provi stajalo svičalo - željezna rešetka u kojoj je gorila borovina i plamenom stvarala svjetlo, kasnije je izmišljen karbidni feral (1891. je otkriven vapneni karbid koji u dodiru s vodom proizvodi acetilenski plin koji gori i daje svjetlo), poslije svijeća na ulje ili plin

svičarica – plivarica, vrsta mreže za lov sitne plave ribe pod svjetlom

svilina, švilina - vrsta morske trave; vrsta dubinske alge

svrći (veslo) - nakon vožnje, skinuti veslo sa sohe i povući ga na *kovidur*

svrgadina - konop, obično tanji, koji se privezuje za improvizirani uteg (kamen ili sidarce) prilikom kratkotrajna pristajanja uz obalu ili u ribolovu

svurgat, surgat - usidriti

Š

šabaka - vrsta ribarske mreže

šabakun, migavica - vrsta ribarske mreže; mreža potegača koja se vuče s kraja; mreža započinje velikim, a završava malim okom; prilikom

potezanja oka se skupljaju, a kod opuštanja se šire

šagula - mali pomoćni konopac na brodu

šajeta - vrsta čamca

šaka - zvonasto udubljenje na sredini mreže potegače (*trate*) radi zadržavanja ribljeg jata

šalvaomini - pojas za spasavanje na brodu

šanpjer, šampjer - vrsta morske ribe (Zeus faber), kratkog visokog tijela, velikih bodljikavih peraja, sivosrebrne boje, sa svake strane tijela ima po 1 okruglu tamnu mrlju, do 1 m dužine, 15- 20 kg težine, srednja lovna oko 50 dkg, hrani se ribama, rakovima i školjkama, meso cijanjeno, riba sv. Petra, petar, sanpjero, sanpjerin, ciganin, kovač

šardelora - vojga, mreža stajačica za lov srdela; sastoji se od 4 posebna dijela (*budeli*) koji se međusobno povezuju pri ribolovu

šardun - rub mreže ispleten od debelog konca

šarga - vrsta morske ribe iz obitelji ljuskovka (*Diplodus sagus*), boja srebrnasto tamno-siva s poprečnim crnkastim prugama, dužina do 47 cm, težina do 2,5 kg, srednja lovna do 15 dkg, crnoprugac

šćiga – mrtvo more; podizanje i spuštanje mora

šćipâlo - kliješta raka

šćop - štap, motka za napinjanje vrše napravljene od mrežnog tega

šekat - izbaciti tekućinu, more iz broda

šekavat - izbacivati tekućinu, more iz broda

šentada - uzdužno sjedalo u krmenom dijelu manje brodice

šešula - lopatica za grabljenje mora iz brodice

šešula, šešulica - pogrдно ime za maleni brod loših maritimnih sposobnosti, plitak i nestabilan

šija - brazda koju brod ostavlja po krmi kada plovi

šija – rep jastoga

šijaaaj! – zadnja zapovijed prija nego šta se barkon udre u rivu; u lipšim prilikama znači da treba veslati unazad ili baren zakočiti barku

šijavati, šijati, sijat - voziti veslima unatrag; veslati unatrag, smetati u vožnji, usporavati vožnju; zaustaviti brod

šijavac - veslač koji vesla unatrag (*šijaje*) i tako održava željeni položaj ribarice nasuprot vjetru i valovima

šijavoga - pokretanje broda jednim veslom po krmi

šija-voga - veslanje jednim veslom natrag a drugim naprijed (brod se okreće u mjestu)

šilo - morska životinja vretenastog oblika (*Syngnathus acus*), morsko šilo, šilo badalo, igla, divja igla, gušterica, morska zmija, popišin

šjoleta - zaštitna kobilica broda, letva od tvrdog drva koja se ugrađuje na donju plohu kobilice da se ova ne oštećuje kod izvlačenja broda

škaca - deblja daska s četvrtastom rupom, postavljena preko *glav i lokoč* na dno broda ispod *kušina*; u rupu od škace usađuje se donji kraj jarbola; postolje jarbola, debela daska s otvorom u kojem leži dno jarbola, temeljnica jarbola

škaf – paluba, palubica na provi ili krmi gajete, otvor na njoj, palmeta, kuverta; tip drvenoga broda

škalamar - uporište, ležište za veslo kod većih brodica

škalcin - trokutasti završetak jarbola sa koturom preko kojeg se podiže jedro

škalj - šljunak

škamp - vrsta morskog raka iz roda homridae (*Nephrops norvegicus*), norveški rak, desetonožac (Dekapoda), svijetloružičaste boje, dužina do 30 cm, težina do 30 dkg, srednja lovna do 3 dkg (33 kom u 1 kg), meso cijenjeno, škanap, rak

škandaj – kamen, spušten na užetu u more, za održavanje svičarice na mjestu

škaram - drveni dio na barci koji služi za fiksiranje vesla

škaranj, škaram – okomiti komad štapa učvršćen za čamac; uporište za veslo na armenici

škarmadura - drvena gredica na boku brodice na kojem počiva veslo, "jastuk (blazinja)" vesla

škarmi - drveni palci usađeni u ojačani rub broda na koje se postavlja veslo kroz omču od konopca (štrop), utaknut u škalamar

škarpina - vrsta morske ribe iz roda bodeljka - scorpanaeidae (*Scorpaena scrofa* L.), bodljikava riba velike glave i ustiju, boja rumenosmeđa do svijetlorumena, ima jake otrovne bodlje na leđnoj peraji, škržnim zaklopcima i stražnjim trbušnim perajama, ubod bolan, izgledom vrlo slična škarpunu, dužina do 66 cm, težina do 5 kg, srednja lovna oko 5 dkg, meso vrlo ukusno i traženo, škrpina, škarpena

škarpun - vrsta morske ribe iz roda bodeljka - scorpanaeidae (*Scorpaena porcos* L.), kratko zdepasto tijelo, široka glava s velikim usnama i izbuljenim očima, izgledom vrlo sličan škarpini ali je zdepastiji, zbijeniji, boje tamnosive ili rumenosive do sivosmeđe, dužina do 35 cm, težina do 80 dkg, srednja lovna oko 6 dkg, na prednjem dijelu leđne peraje, škržnim zaklopcima i trbušnim zadnjim perajama ima jake bodlje kojih je ubod bolan, meso ukusno, škrpun, škarpoč, bodeč

škatar - morski račić vretenastog oblika koji se useljava u tuđu kućicu (*Eupagurus bernhardus* L.), gamburata, bamburata, štrumbula, štrombula, štomul, spužni vijak, zavijača, gujica, kokica, zjogatul

škatula - od drva napravljena kutija na *koviduru* u koju se usađuje soha

škijêr - istezalište brodova

škeram – štapić nabijen u blazinu vesla na koji se natakne vjenčić kroz koji prolazi veslo

škermadura – blazina vesla u koju je zabijen palac za veslo

škoj, škuoj - otočić

školjera - podvodno stijenje o koje se razbijaju valovi, lučki valobran, veliko kamenje ispred mula o koje se "lome" valovi i tako gube snagu udarca, škojera

škorup - površina mora

škota - glavna zatega jedra, konop za podešavanje otvorenosti jedra vjetru a čijim se popuštanjem amortizira udar vjetra u jedro, jedro je vezano škotom po krmi, onaj koji drži škotu je važan i odgovoran; uže kojim se upravlja glavnim jedrom

škotofiš - bakalar

škrinja - gornji dio oklopa jastoga

škuj, škoj – pučinski otok

škvadra - ekipa, skup, flota ratnih brodova

škver - brodogradilište; svako plitko mjesto na mulima (*pliko*) na koje se mogao izvući brod radi godišnjeg održavanja

škûna - jedrenjača s 2 ili 3 jarbola

škur - ribolovni mrak, vrijeme ribarenja

šlop - prah sitnih kapljica koje nastaju na valovima pri silovitu udaru vjetra

šljuka - tip sportske jedrilice, dužine 4,72 m, širine 1,52 m, jedra površine 9,25 m², s dva člana posade

šogula - kraće tanje uže za privezivanje predmeta na brodu

šoleta - letva od tvrda drva, pričvršćena kao zaštita s donje strane *kolumbe*

šotomarin, šotomarina - podmornica

šototajer – ronilac

špar – vrsta morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Diplodus annularis* L.), ovalnog tijela, boja uglavnom srebrnasta s prelazom na žućkasto, na korijenu repa sedlasta tamna mrlja, dužina do 22 cm, težina do 35 dkg, srednja lovna težina 10 dkg, obitava uz obalu, meso traženo, najbolje se lovi poslije kiše kad se more zamuti; spar, gobo, kolorep, špijun, baraj

šperanca - dugački i debeli konop koji se obično drži u pričuvi za slučaj potrebe; debeli konop u rezervi za osigurati ili usidriti brod u nevolji (nada, uzdanica)

šperun - daska na pramcu barke za lakše ukrcavanje

šperun - drveni bodež koji se ubadao kroz otvor barila radi kontrole kvalitete slanih sardela

špina - vidi: *mičot*

špinaker - pomoćno jedro za jedrenje u krmu, s izrazitim trbuhom od laganog platna, koji se razapinje između jarbola i tanguna

špirun - komad okrugla drva postavljen paralelno s kljunom; *viticom* pričvršćen za provu levuta; izduženi dio na provi; kjun od barke

špring - konop koji ide od prove prema krmi broda

šprlj – sitniji šljunak

špurtil, špurtel - vrsta ribarskog pribora, mrežica na čeličnom obruču s drvenom drškom; sak na drvenom dršku za prebacivanje ribe iz mreže u brod

špurtenjaca - gajeta koja lovi srdele mrežom stajaćicom (*vojpgom*); zbirni naziv za ribolovnu postavu (brod, družina, alati)

šrida - drugi po redu veslački prostor od krme u falkuši

štanj - nepropusan za tekućinu (brod)

štanjat - potopiti brod (bačvu) da nabubre daske kako bi bio nepropusan za vodu

štarnuš - zbirni naziv za razne vrste ribe od kamena

štela - stari tip teretnog broda na jedra ponešto vitkijih linija od bracere, danas tip sportske jedrilice (porijeklom iz Amerike), brza i podnosi jak vjetar, dužina 6 m, površina jedara 25 m², za dvije osobe

štela morta, štelamorta, bukula - krmena statvena cijev osovinskog voda propelera na brodu; cijev s ležajevima što drže osovinu

štelo - deblji i početni dio *lantine* i jedra

šteralo - sušilište za mreže

štil - zaobljeni dio *copula* iznad razine *kovidura*; u štile je zabijena *faka*

ština - sidreni kamen koji se upotrebljavao kao privremeno sidro za kraće zadržavanje

štiva, stiva - unutarnja šupljina broda namjenjena teretu, potpalublje

štivadur - osoba koja preuzima ukrcaj-iskrcaj broda, slugač, meštar za krcanje

štorte, štorat - završetak provene palube prema *santini*

štracavela - morska zimska oluja koja kida (štracaje) jedra, oko Sv. Šimuna 18. 02.

štrakic - mana, defekt slane srdele izazvan stresom žive srdele ulovljene u masi koju progone dupini

štret - morski tjesnac

štrijelacla - nevrijeme

štrok - oslonac vesla

štroker - prvi veslač u čamcu

štrômbul - školjka volak

štrop - konopčić za pričvršćenje vesla u vožnji kod malih brodova bez soha (lađa i gundula); upletak, prsten od konopa na brodu, vjenčić, koji se stavi preko drvenog palca (škarma) i kroz koju se provuče veslo ili parić kod veslanja

štrumbula, štrambula - morski račić vretenastog oblika koji se useljava u tuđu kućicu (*Eupagurus bernhardus* L.), škatar, gamburata, bamburata, štrombula, spužni vijak, zavijača, gujica, kokica, zjogatul

štupa - posebna vrsta suhe trave za *šuperenje* broda

šundrat - probiti brod

šugar - pluto, pluteni kolutić na ribarskoj mreži; prag kojim su ograđeni otvori na sredini broda (bukaporte) i na provi ili krmi (purtele)

šujenj - barili i sol za soljenje

švićolca - željezna rešetka na mjestu kasnijeg ferala za loženje vatre na provi barke radi privlačenja ribe svjetlom

švićor - zapovjednik i najčešće vlasnik broda i ribolovnih alata u tradicionalnom ribolovu male plave ribe mrežama potegačama ili stajaćicama (sardelare/vojge)

švilac - nit raspredena konopca, uvojak, tanka užad duga 25 cm za razne potrebe na brodu

švilac - nit premazana katranom za šivanje jedara

švoja - vrsta morske ribe koštunjače iz reda plosnatica (*Solea vulgaris*), ima spljošteno asimetrično tijelo, lijevim bokom leži na muljevitom dnu, na gornjem desnom boku su dva oka, boju mijenja prema boji podloge, loš plivač, dužina do 50 cm, težina do 1 kg, srednja lovna do 25 dkg, u Jadranu ima nekoliko vrsta: list bradavkar (*Solea lascaris*), list crnorub (*Solea variegata*), list hrapavac (*Monochirus hispidus*), list pečatar (*Solea ocellata*), švoja, pasara, pokrovac, pizdin pokriv, pizdun, pizdin prilipak, patarača, list

T

tabakina - radnica u tvornici sardina

tabinja - vrsta morske ribe iz obitelji mekušica (*Gadidae*), tabinja mrkulja (*Phycis phycis*), riba zbijenog vretenstog tijela, velike glave i razvijene gornje čeljusti, na dojnoj čeljusti ima jedna dugi brk, boja tamno smeđa dolje svjetlija, dužina do 64 cm, težina do 3,5 kg, srednja lovna oko 30 dkg, meso vrlo ukusno ali nježno, grunjeva mati, babinja, dabinja; tabinja bjelica (*Phycis blenniodes*)

taja - drveni koloturnik; koristio se u opremi broda, osobito za *gindareše*; drveni koloturnik kroz koji prolaze jedreni konopi; bocel, bucel

tak - panj za rezanje ribe

takada - svi oslonci (taki) broda zajedno

takarija – postolje od motora

takat - pristati (u luci)

takelaža – sva jedra i jarboli jednog broda

talun - početak ili kraj mreže

tambuć - otvor na palubi za silazak u potpalublje

tangun - deblenjak, greda za razapinjanje pomoćnog jedra (špinakera)

tanpanj - kapa propelera, matica vijka

tarcalun - sustav skraćivanja jedra – od 2 do 3 niza uzica na jedru kojima se, podvezivanjem za lantinu, skraćuje površina jedra prema jačini vjetra

tartajun - uvijena nit parangala zbog uvijanja ulovljene ribe

tartâna - mala mreža potezača

tašel - uložak oplatnice na mjestu gdje je potreban popravak

tavuleta - daska sjedalica za na jarbol

tela - čvrsto platno tkano od debljeg pamuka, tvrdo nepromočivo platno za jedra

téra inkognita - nepoznata zemlja

térafijêrma - kopno, čvrsta zemlja

tercarol, trcarol - konopčić za kraćenje jedra, s obje strane jedra su dva vodoravna reda konopčića, kada zbog jačine vjetra jedro treba

skratiti ono se zavije do konopčića koji se privežu, oznaka za smanjenje visine jedra

tešta - mjesto na kojemu se dotiču krajevi dvaju *madira*

tieg - mreža bez dodataka: konopa, olova i pluta, osnovni materijal za izradu ribarskih mreža

timun - kormilo s *maškulima*; upravljač

timuniti - upravljati brodom s pomoću *timuna*; timunom se upravljalo samo na jedra; dok se veslalo, timun se držao na krmi

timunjer - kormilar

tirada – potez veslom; natezanje konopa

tira šoto - zapovijed za početak dizanja ribolovnog alata iz mora

toleta - drvena polica fiksirana na sartijama jarbola za postavu bočnih pozicionih svjetala na obe strane broda

trabakul, trobakul - veći obalni, drveni, teretni jedrenjak sa 2 jarbola i 2 glavna jedra, na pramcu kosnik, zaobljena trupa na pramcu i oštre krme s uspravnom krmenom statvom o koju je pričvršćeno kormilo, dužina do 30 metara, širine 5-6 m, natovaren gazi oko 2 m, nosivost 40-200 tona, na krmenoj palubi je kućica sa brodovođinom kabinom, kormilarnicom, kuhinjom i zahodom, ispod pramčane palube je prostor za posadu sa 4 ležaja, usred trupa je skladište za teret, ima dva dvokraka sidra s lancima i oči na provi za ukras; dvojarbolni obalni jedrenjak

trabakulant - vlasnik trabakula

tragalj - vrsta morske ribe (*Maena maena*), tragaj, modrak, modruj, prč

trajina, traina - čvrsti ribarski konac, jači konopljeni konac (za jedrare)

trastan, traštan - prag na palubi broda da voda ne curi u barku; banak na falkuši koji je nepomičan, a drži jarbol; prostor veslača ispred banka; prvi dio škafa od buke, odnosno zadnji od prove

trastan - drugo po redu, srednje veslo na lijevoj strani gajete

trata - mreža potegača, ribari leutima opašu jata riba i vuku mrežu prema obali

tratar - ribar koji lovi mrežom tratom (potegačom)

tratica - minijaturna mreža potegača

tratun - naročita mreža za hvatanje jegulje

travalj - vrlo jako valjanje na moru

traversa - poprečna greda neke konstrukcije - oblikovani komad tvrdog drva (brijest) koji je fiksiran između 2 ili 3 sartije (pripone) jarbola na brodu, drži sartije napetima, koriste se za penjanje na jarbol, ugradnju toleta za smještaj bočnih pozicionih svjetala, fiksiranje kavijsa za ovjes konopa, postavu koluta za spašavanje, pogodna je za privremenu pohranu mezomarinera ili ostiju

traversada - putovanje brodom preko kanala, iz luke u luku

traversin, traversaš - poprečna horizontalna dašćica fiksirana između dvije sartije jarbola, služi za postavu kolutova za spašavanje

travina – busen trave za plašenje riba pri ribarenju

trcalore - način podvezivanja jedra s pomoću *marahuna* (konopčića koji vise na jedru); pokrata; prilikom podvezivanja trcalora *lantina* se za jednu *nogu* makne natrag; *idriti na trcalore* - jedriti s podvezanim jedrom

trejongul - trokraki vez barilca koji u ribolovu služi kao plutača

tres - drvo (obično dva ili više) postavljeno poprečno u donjem dijelu *santine*; na njega se slažu *pajoli*

tresa - pod pravim kutom odsječen *madir*

trev - trapezoidno jedro; od murterskih brodova imale su ga uglavnom *lađe*

triangul - trokutasto jedro

trinket - četverokutno jedro na križu prednjeg (pramčanog) jarbola

trkmar - ribarski pribor, motka sa čeličnom kukom na kraju, ganač, rampin, željezna kuka s 3 ili 4 kraka, služi za hvatanje utopljenih predmeta, vrša, parangala, mreža

trlja - vrsta morske ribe, iz roda brkavica - mullidae, trlja o' blata (*Mullus barbatus*), izduženo i lagano spljošteno tijelo, glava kosa i kratka, iza oka dvije velike bodlje, usta usječena horizontalno, ispod usta ima dva ticala (barbilje) koja koristi kao senzore za raspoznavanje plijena, boja ružičasta, prema dolje svjetlija, s nekoliko žutih podužnih traka, dužina do 30 cm, težina do 50 dkg, srednja lovna oko 4 dkg, ispod ustiju ima dva brka, meso traženo, bijele boje pri prženju ispušta crvenksti sok, glava poseban specijalitet (taljanska izreka "testa di barbone mangiano solo il padrone"); barbun od pijeska, trlja blatarica; trlja o'kamena (*Mullus surmuletus* L.) vidi barbun

troca - omča od debelog užeta kojom se priteže lantinu uz jarbol

trôk - krak od hobotnice

tromba marina - morska vijavica, šijun, pirja, morska pijavica

trstina - ribarski štap od trske

trumba - dimnjak na parabrodu

trupa, trupina - tradicionalno neretvansko plovilo ravnog dna

trupudinijêra - ratni brod

tuć more – ploviti morem

tuga – kućica na krmi srednje velikih ribarica ili oko sredine broda (obično na desnoj strani) u kojoj se nalazi kormilo

tulija - dio ostiju na koje se nabode drveni dio, cipac

tun mriž - u jedno posložen kup od više spojenih mreža stajaćica

tunj - vrsta krupne plave ribe, tuna (*Thunnus thynnus*), tijelo snažno, vretenastog, bačvastog oblika s velikom zašiljenom glavom i vrlo oštrim zubima, repom srpolik, gornji dio tamnomodre boje skoro crne, prema dolje svjetlije s crnim pjegama, dužina do 4 m, težina do 600 kg, srednja lovna težina 12 kg, meso vrlo ukusno, pečeno ili na brujet

tunja - udica s povrazom; udičarski pribor, plastična uzica - struna s jednom do tri udice na manjem privezu - pjoku i olovom na kraju, namotana na motovilo, povraz, spustac (kanjčanica), ometac (bez olova) i potezac (panula)

tunja – odmet, koristi se za lov hobotnice

turnela - konop upleten od vune; visi o *lantini* a služi za savijanje jedra;
uzica

U

ubotnica - hobotnica, obotnica

udica - čelična savinuta naprava pogodna za lov riba, na nju se natakne mamac

udičarenje – ribolov povrazom (udicom)

ugor - vrsta morske ribe iz roda jeguljka - muraenoidei (*Conger conger* L.), tijelo zmijoliko, snažan i brz, prema repu spljošteno obavijeno slojem sluzi pa je sklizak, boja gore skoro crna ili tamno smeđa, dolje svijetlo siva, noćni grabežljivac, dužina do 2 m, težina do 50 kg, srednja lovna težina 75 dkg, veliki grabežljivac, meso bijelo traženo (brujet), repni dio pun tankih koščica; gruj, grunj, školjar

ugorova majka - riba iz obitelji mekušica (*Onos mediterraneus*), ima 2-4 karakteristična pipka (brka) na rubu gornje usne, smeđe do žućkaste boje s tamnijim smeđim mrljama i bjelkastim točkama, duga 45 cm, težina do 60 dkg, srednja lovna oko 7 dkg, meso ukusno ali nije traženo, mater od ugora

ugotica - vrsta morske ribe iz roda mekušaca (*Gadus capelanus* risso), pišmoljić, vidi pišmol

unjula - koloturnik za dizanje tereta s jednim kotačem (često se koristi na ribarskim brodovima)

ušata - vrsta bijele morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Oblada melanura* L.), duga do 30 cm, težina do 60 dkg, srednja lovna težina oko 10 dkg, odozdo smeđa ili metalno-modra, bokovi srebrno- modri, trbuh sivosrebrnast, mala usta, ima jednu leđnu peraju koja je sprijeda poduprta bodljama, crna pjega obuhvaća repnu stapku, živi uz obalu, meso dosta traženo, crnorep, ukjata, češalj, mrkulja, očada

utopiti mriže - baciti mreže

uža, uza - uže dugo 100 m za potezanje mreže *trate* na obalu; *kulnjo uža*: prvo uže od njih nekoliko, dugih po 100 m, koja se veže za kraj *trate (bragaturu)* radi povlačenja prema obali; slijede redom: *uža oda dvi, uža oda tri i uža oda cetiri*

V

vapor, vapuor - putnički ili trgovački brod; parobrod, isto tako izraz za trajektni brod; vrsta putničkog i teretnog metalnog broda na mehanički pogon, parobrod

vaporet, vaporin, vaporić - mali vapor, parobrodić

važi - saonice za porinuće ili istezanje broda

važulin - iznad razine palube podignut rub otvora od *purtele*; okvir *purtele* na škafu barke

veler – jedrar; izrađivač jedara

venta(l) - zadnji tanji dio *lantine* (i jedra)

venturin – posljednji mrak za lov ribe pod sviću; poslije venturina nije se išlo na more; otprilike 9. mjesec

vergulast - izvrtljiv (brod), koji nije stabilan, lako se naginje i prevrće, nestabilan

verina - umotaj koji onemogućuje razmatanje niti ili užeta

verzina - kod većih brodova unutarnji *madir* pri dnu, koji povezuje sve glave; na verzinu se mogu oslanjati *pajoli*

veržine - daske s kojima se u elipsi pokriva barka po unutrašnjem dnu, na njoj leže podnice (pajole)

vijêrgul - nestabilan, klimav, brod koji se lako naginje

vinč – čekrk, brodsko vitlo

virada - okretanje broda niz vjetar, zaokret u jedrenju

viravat - okretati brod u jedrenju

virđina, viržina – uzdužni unutarnji dio koji povezuje korbe

virovinč - kolotura s konopom za dizanje tereta na visinu

vitica - željezni prsten pričvršćen za provu od levuta s lijeve strane; u njega se uticao *špirun*

vlakuja – dio vesla ispod ručice, najširi dio

vlasuja - vrsta morske životinje, vlasulja (*anemonia sulcata*)

voga - okrugli dio vesla koji se tijekom veslanja nalazi u ležištu sohe; dio vesla koji leži u ležištu,; *vogadura*

voga – vožnja, veslanje naprijed

voga – riječna trava

vogada - zaveslaj, put koji brod prođe naprijed između jednog i drugog zaveslaja

vogadura - zaveslaji (oko 5 puta u minuti)

vogadur - veslač

vogari – sakupljači voge

volak - vrsta morskog puža iz roda *muricidae* (*Trunculus murex*), dužina do 13 cm, težina do 7 dkg, živi na muljevitom i pjeskovitom dnu, hrani se puževima, školjkama i uginulom ribom, stari Feničani iz njegove žljezde proizvodili su čuvenu grimiznu crvenu boju - purpur iz Tira (boja tekstila za odjeću careva, danas kardinala), u Dalmaciji se nekad koristio kao svjetiljka uljanica, meso traženo (na salatu), pumpar, kumpar (Trogir), kravica, krava, volica, vil, koza, kozica, rogulja, rogač, rogačin, karuza, garuza, garuzola, barbakan, pisturela, štrumbul; volak bodljikavi (*Bolinus brandaris*), buzdovan

vorat - kružno slagati uže ili mrežu

voršnjok - žičani ulaz u vršu koji onemogućuje povrat plijena iz vrše

vota - jednostavan mornarski čvor; *napuniti votu* - učiniti takav čvor

voziti - veslima pokretati brod; u gajeti i levutu vozi se stojeći iza vesla na nogama; kaić, guc, gajeta i levut imali su pet vesala i isto toliko soha: dva od prove, dva od krme i jedno na provi; sam čovjek s dva vesla vozio je *naprikriž*; u načelu na svakom je veslu bio po jedan veslač

vrcaj – okrugla mriža s olovnim kuglicama naokolo, za ribolov u plitkom, najviše na cipliće i salpe

vrša, vršva – dio ribarske opreme; vrsta ribarske naprave, košara posebnog oblika u koju ribe lako ulaze ali ne mogu izaći

vruja - vrulja, podmorski izvor slatke vode, bujica

vučić - vrsta ribe iz obitelji vučica - seeanidae (Paracentropistis hepatus), sitna nevrijedna riba puna drača, dužina do 14 cm, težina oko 6 dkg, srednja lovna 2 dkg, boja smeđa s nekoliko tamnijih poprečnih pojasa, vuk, mišić, miš, mijo, puh, ćućina, cucin, škidej

vulta – vrzni uzao

Z

zabrumat - baciti u more kašastu masu hrane da bi se privikla riba

zagargurit - opasati ribu mrežom

zakalafatat - ispuniti *stupom* (posebnom vrstom suhe trave) sljubnice oplatnica (madira)

zamorbati - dobiti morsku bolest

zaorcati - zajedriti u vjetar

zapasat - zauzeti, ograditi, okružiti ribarskom mrežom;

zarašati - grebati po morskom dnu

zaremućati - potezati brodom; povući koga u tegalj (brodom)

zavesti - učiniti nekoliko zaveslaja (*palada*) veslom

zbolcun - lûk zakrivljenosti palube

zbonacat - primiriti nakon oluje, more bez vjetra i valova

zezavac - vrsta morskog raka (*Scyllarus arctus*), zezalo, pozezalo, skakalo, migalo, šaltarel, guzavac, batikulo, katriga, tararajka, dug 10 cm

zoja, lastavica - rašljasti komad debljeg drva na provi i krmi, koji spaja rebra, *opas, kontraops i karoc*; drveni umetak između provenih *mankula* s vodilicom za uzu prilikom povlačenja *šabate*; drveno koljeno koje drži čitav spoj u provi ili krmi

zōpàs - ribolov istezanjem mreže sa kopna

zōtéga - kraj mreže i mjesto na kopnu s kojeg se vuče

zubatac - vrsta cijenjene bijele morske ribe iz roda ljuskavka - sparidae (*Dentex dentex* L.), grabežljivac jake čeljusti, boja rumeno smeđe srebrnasta s plavičastim i crnkastim točkama, dolje blijedo srebrnast, dužine do 1m, težine do 16 kg, srednja lovna težina do 1 kg, zubac, zubatak, mudrac mora, meso vrlo traženo, osobito glava (lešo ili pečeno)

Ž

žalnivat - zatvarati poklopcima barile napunjene slanom ribom

žara - zemljani sud s dvije ručice, na brodu je služio za transportiranje ulja

žaraškat - (o sidru) popustiti, zaorati po dnu
žavica, žabica - probušeni komadić drva, zabijen u *sajare* sa svake strane po jedan, u žavice se utiče *muline(l)* za potezanje *šabate*.
žbirac - vrsta morskog kratkorepog raka desetonožca (*Pachygrapus marmoratus*), birac, onaj koji neprestano viri iz škrape, "vreba", "špija", žmak
ždrib - otvor na barilu i čep za otvor
žomet - pozicija u moru gdje se jato ribe opasuje mrežom potegačem da bi se potom mreža privukla obali
žotega - skupina ribara koja s obale vuče mrežu potegaču s kraja mreže koji je išao u more na kraju opasivanja ribljeg jata
žut – zamućena, žuta riječna voda

Literatura

Bokeški riječnik, <http://forum.krstarica.com/showthread.php/313283-bokeski-rije%C4%8Dnik>

Božanić, Joško. Stil, priča, leksik, svijet tezaurusa usmene predaje komiškog ribara Ivana Vitaljića Gusle, str. 5-122, Čakavska rič, 2010, br. 1-2, Split

Bratanić, Miki. Rječnik, <http://mikibratanic.com/rjecnik>

Bratanić, Miki. Konoba, Književni krug, Split, 2010

Dalmatinsko-omiški rječnik. Riječi u svakodnevnoj upotrebi u Omišu, <http://www.almissa.com/rjecnik/slova/zh.htm>

Dubrovačke riječi, http://www.effect.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=53&Itemid=110

Filipi, Goran. Betinska brodogradnja. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja, Županijski muzej u Šibeniku, Šibenik, 1997

Glosar, <http://www.latiniskoidro.hr/glosar.html>

Jakovljević, Ivo. Šibenski leksikon. Rječnik starih riječi, <http://www.sibenik.in/bastina/sibenski-leksikon>

Kalipedija online rječnik, <http://www.kalipedija.net/rjecnik/rjecnik.html>

Kominski rječnik, <http://www.komin.blogger.index.hr/post/kominski-rjecnik/1836170.aspx>

Markovina, Roko. Istraživanje korčulanske brodograđevne baštine III, Godišnjak grada Korčule 12, Gradski muzej Korčula, Korčula 2007, str. 364-392

Markovina, Roko. Istraživanje korčulanske brodograđevne baštine IV (o gradnji korčulanske brodice – barke – ribarice – gajete), Godišnjak grada Korčule 13, Gradski muzej Korčula, Korčula, 2010, str. 241-271

Premuž-Đipalo, Vedrana. Ribarske avanture, Etnografski muzej Split, Split, 2014

Radić, Danka. Brodogradilište Trogir, od zanatske do industrijske proizvodnje, Muzej grada Trogira, Trogir, 2013

Radoslavić, Darko. Riči od komedije, <http://www.stari-grad.hr/cms/content/clients/96/documents/29/3642.pdf>

Ramić-Kunić, Erma. Čakavski rječnik. <http://www.scribd.com/doc/71420464/%C4%8Cakavski-rje%C4%8Dnik>

Riječi iz Metkovića i okolnih mjesta, <http://www.metkovic.hr/rijec/default.asp?>

Rječnik, <http://www.ugljan.org/rjecnik>

Rječnik, u *Petar Hektorović. Ribanje i ribarsko prigovaranje*. str. 79-84, http://www.ss-obrtnicka-pozega.skole.hr/download_zona/hektorovic_ribanjeiribarskoprigovaranje.pdf

Rječnik, u *Kovačić, Ivan. Smij i suze starega Splita*. str. 235-264. Split, 1996

Rječnik u *Uvodić, Marko. Novi libar*. Split, 1995., str. 203-217

Rječnik čakavštine, http://www.malinska.hr/pdf/rjecnik_cakavstine.pdf

Rječnik Dalmatinskih pojmova – Trogirski tinel – Blog.hr,
<http://blog.dnevnik.hr/dalmata/2008/11/1625601953/ekola.2.html>

Rječnik manje poznatih riječi, <http://www.naklapskinacin.hr/rjecnik-manje-poznatih-rijeci.html>

Rječnik nekih manje poznatih riječi, imena i arhaizama, <https://sites.google.com/site/mljetonline/mljetski-rjecnik>

Stare ribarske riječi i njihova značenja, Narodni.net – tradicija i običaji,
<http://narodni.net/stare-ribarske-rijeci-njihova-znacjenja/>

Šantek, Goran Pavel. Šoltanski ribari. Etnološki pogled na ribarstvo prve polovice 20. stoljeća, Etnološka tribina 24, vol. 31, 2001, str. 47-62

Šegvić, Edo Andreško. 2003. Spli'ska rič. Split, <http://www.bartul.hr/epublication/rjecnik/files/assets/basic-html>

Šegvić, Edo. *Dvi-tri fete Matejuške*, Društvo prijatelja kulturne baštine, Split, 2013.

Šimunković, Ljerka – Kezić, Maja. Glosar kuhinjske i kulinarske terminologije romanskog podrijetla u splitskome dijalektu, Dante Alighieri, Split, 2004

Šimunković, Ljerka. More poslovice o moru, FF u Splitu - Dante Alighieri, Split, 2008

Vrgoč, Sanja. Raznolikost ribolovnih alata u Hrvata, Prirodoslovni muzej, Split, 2014

Vuković, Ivana. Čovjek i more: Ribarstvo, Etnografski muzej Split, Split, 2014.

Žic, Ivan. Vrbnik (na otoku Krku), u ŽBNŽO, knj. VII, 1902, str. 295-353

SHORT GLOSSARY OF NAUTICAL, FISHING AND MARITIME AFFAIRS TERMINOLOGY

(Summary)

A short glossary of nautical, fishing and maritime affairs terminology analyses the concepts and insufficiently known expressions related to the themes of life by the sea and at sea. The majority of the expressions explained have a local origin. They are related to Italian language which was dominant for centuries, but they also have a characteristic local (language) stamp.

Key words: glossary, sea, fishing, maritime affairs